

VISUELLT

Meddelanden från Västerbottens Idrottshistoriska Sällskap

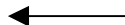

REKORD -MAGASINETS
Idrottsalbum

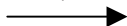
NORDSVENSKA LAGET
mot
NORDNORGE 1945

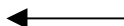
Karl-Uno Olofsson blir svensk mästare på 1500m 1964

Karl-Uno Olofsson får VIS:s föreningsnål av ordföranden Bengt Forsman efter cafeträffen den 11 februari (Foto: Ivar Söderlind)

Olof Jusslin, Vännäs SK organiserade cafeträffen i Vännäs den 8 april (Foto: Ivar Söderlind)

VISUELLT nr 27 * SEPTEMBER 2003 * 1/2003.

Utgiven av Västerbottens Idrottshistoriska Sällskap. ISSN 1100-2411.

Omslagets första sida: Nord-Sveriges fotbollslag 1945 (ur Rekord-Magasinet nr 42 1945)

Omslagets andra sida: Foton från cafeträffar med Karl-Uno Olofsson och Vännäs SK våren 2003.

Omslagets tredje sida: Bilder av Martin Lundström vid OS 1948, från cafeträffen i Bio Abelli Umeå och från nyinvigningen av "Guldglans" hösten 2003.

Omslagets baksida: Martin Lundström (ur Rekord-Magasinet nr 9 1948)

INNEHÅLL	Sid
Redaktionellt	2
Curt Ericsson - handbollsmålvakten som var straffspecialist	4
<i>av Henry Lövbom</i>	
Handboll i IFK Umeå 1932-1991 <i>av Ivar Söderlind</i>	7
Skellefteås friidrottshistoria framtagen av deltagarna i	13
SISUS studiecirkel 1999 - 2002 <i>av Leif Hellgren</i>	
Idrottshistorier berättade <i>av Lennart Forsberg och Åke Wirstam</i>	19
Hörnefors Amatörklubb bildades 1923 <i>av Lennart Jonsson</i>	21
Caféträff med Karl-Uno Olofsson 11 februari 2003 <i>av Lennart Jonsson</i>	24
Caféträff hos Norra Västerbotten den 25 mars <i>av Birger "Bibo" Boström</i>	27
Caféträff med Vännäs Skidklubb den 8 april 2003 <i>av Ivar Söderlind</i>	28
Skididrott i Vännäs i 1900-talets början <i>av Ivar Söderlind</i>	32
Kalvträsk tidiga idrottshistoria - bildsvap <i>framtaget av Bruno Lundström</i>	34
Avtäckning av minnesplatta på Gammlia den 7 september 2003	36
<i>av Lennart Jonsson</i>	
Caféträff med Martin Lundström och Erik Svensson den 16 september 2003	37
<i>av Lennart Jonsson</i>	
Gamla Läroverkets (Mimerskolans) gymnastikhus i Umeå	39
<i>av Ivar Söderlind</i>	
Hopp utan anlopp försvann på 1960-talet! <i>av Ivar Söderlind</i>	43
Svar på frågesport. Vem är det? Smeknamn 2002:2	47
Vem är det? Smeknamn 2003:1 <i>av Åke Forsberg</i>	49
Lokala idrottssammanslutningar i Västerbotten 1946-	50
Aktuella meddelanden	53
Stjärnor i rampljuset: Nord-Sveriges lag 1945 (ur Rekord-Magasinet nr 42 1945) ..	56

Redaktionellt

I vanlig ordning har Visuellt ett rikt innehåll. Att vi numera så elegant kan ha färgtryck med många färgfoton och färgbilder på de fyra omslagssidorna har vi vår duktige redigerare och layoutexpert Anders Rönnlund på IFK Umeås kansli att tacka för. Färgbilden på förstasidan ur klassiska Rekord-Magasinet av Nord-Sveriges fotbollslag från 1945 pryder ju verkligen sin plats. Även detta nummer av Visuellt trycks på Idrottsförbundet i Umeå där vi som vanligt haft professionell hjälp av Kjell-Arne Hansson.

Många av inslagen i detta nummer av Visuellt har anknytning till RF:s hundraårsjubileum. Vi inleder med ytterligare en artikel av Henry Lövbom, numera styrelseledamot i VIS. Han presenterar Curt Ericsson, länets kanske bästa handbollsmålvakt genom tiderna. Henry intervjuade Curt i början av 1970-talet och presenterade honom då i sin artikelserie "Stjärnor från förr" i Västerbottens Folkblad. Visuelltredaktören Lennart Jonsson rapporterar från två lyckade cafeträffar i Umeå, i februari med 1960-talets medeldistansstjärna Karl-Uno Olofsson och i september i Bio Abelli, Västerbottens Museum. Den senare träffen inleddes med visning av RF:s Vandringsutställning om de 100 åren och sedan berättade guldolympiern Martin Lundström tillsammans med legendariske idrottsedaren och VIS:s kassör Erik Svensson episoder ur sina rika idrottsliv, mycket lyckat. Redaktör Jonsson sammanfattar också hur det gick till då minnesplattan på Gammliaavallen avtäcktes i september som bevis på att Gammliaområdet är en av Sveriges 100 idrottshistoriska platser. Att Lennart också berättar om sitt kära Hörnefors tycker redaktörskollegan att vi får stå ut med (obs skämt). Denna gång handlar det om Hörnefors Amatörklubb som bildades 1923. Högtintressant är Leif Hellgrens redogörelse för Skellefteås friidrottshistoria som presenterades i bokform strax före jul 2002 och som bygger på studiecirkelarbeta under flera år. Leif var ju landslagsman i spjut på 1950-talet, har i många varit framgångsrik friidrottstränare i Skellefteå AIK och är numera även ledamot i VIS:s styrelse.

Ny medarbetare i Visuellt är Birger "Bibo" Boström som initierat redogör för cafeträffen hos Norra Västerbotten i Skellefteå i mars. "Bibo" har lovat att i fortsättningen förse oss med mer idrottshistoriskt material från norra länsdelen. Vårt stående inslag i Visuellt med roliga idrottshistorier fortsätter med ytterligare dråpliga episoder i orienteringsmiljö av Lennart Forsberg, Umeå och av Åke Wirstam Skellefteå. Ivar Söderlind bidrar med en rapport från den trevliga cafeträffen i Vännäs med Vännäs Skidklubb i april. Han blev så inspirerad av träffen att han tagit fram fakta och berättar i en kort artikel om skididrotten i Vännäs i början av 1900-talet. I samband med

avtäckningen av minnesplattan på Gamliavallen informerade byggnadsantikvarie Lena Tegner om Umeå gamla läroverks (Mimerskolans) gymnastikhus som invigdes redan 1892 (länets äldsta kvarvarande idrottsanläggning?) vilket föranlett Ivar att berätta om byggnaden och dess förhistoria. Ivar tar också upp ett av sitt favoritområden - om friidrott förr - denna gång om hopp utan anlopp, friidrottsgrenar som numera är saligt insomnade. Ivar har i detta nummer även äntligen fått plats för sin berättelse om handbollens historia i IFK Umeå. Vidare fortsätter Åke Forsbergs populära frågesportserie om smeknamn på västerbottniska idrottsmän genom åren liksom Ivars kronologiska redovisning efter bildningsår av idrottsföreningar och skytteföreningar i länet.

Bruno Lundström slutligen har denna gång försett oss med intressanta bilder om Kalvträskis tidiga idrottshistoria

Vi siktar på att nästa nummer av Visuellt skall komma ut i februari 2004 och ytterligare ett nummer i september 2004. Viktigt är att vi i redaktionen får hjälp av ännu fler VIS-medlemmar med material till Visuellt. Vi är särskilt tacksamma för tidiga färgfoton och färgteckningar (1940-1960-tal).

Umeå i september 2003

Ivar Söderlind

Gökropsv 5 B

906 51 UMEÅ

Tel 090/786 54 57

Email:ivar.soderlind@soc.umu.se

Lennart Jonsson

Bruksgatan 25 D

910 20 HÖRNEFORS

Tel 0930/20200

Email: lennart.jonsson5@spray.se

VÄSTERBOTTENS
IDROTTHISTORISKA
SÄLLSKAP

Curt Ericsson – handbollsmålvakten som var straffspecialist

av Henry Lövbom

Här följer ett nytt avsnitt ur Henry Lövboms artikelserier i Västerbottens Folkblad ”Stjärnor från förr” 2002 och ”Stjärnor man minns” från 1971-72. Denna gång handlar det om Umeå IK:s Curt Ericsson (född 1918 och död 1984). Han brukar betraktas som länets bästa handbollsmålvakt genom tiderna.

Curt var den stora bollsportstjärnan

- Curt, jo han ä´ som potatis - man kan använda honom till allt! Orden är Rickard Wallers, den legendariske idrottsledaren i Umeå, och handlar om Curt Ericsson, Umeå IK:s stora bollsportstjärna från 1930- och 40-talet. Handboll var väl den sport han blev mest känd för – och då som fenomenal målvakt – men han spelade också fotboll och bandy på mycket hög nivå. Inte heller fri idrott var honom främmande. 1936 vann han Junior-DM i längdhopp med 6.28 och 1937 tog han JDM-guld på 110 meter häck (17.8).

Debuterade på skidor

Men debuten i tävlingssammanhang var på skidor – under skolåren deltog han tre år i följd i Skolungdomens vinterspel i Stockholm. Men det skulle ändå bli bollsporterna som kom att dominera Curt Ericssons idrottskarriär. Som 15-åring debuterade Curt som forward i UIK:s A-lag i fotboll. Då hade han samma år som junior vunnit DM både i fotboll och bandy. Curt Ericsson blev genast en attraktion i A-laget men året därpå, när UIK hade målvaktsbekymmer, fick han ställa sig mellan stolparna. Curt återvände till utespelandet och 1938, nitton år gammal, fick han debutera i fotbollslänslaget som vänsterinner. På centerposten spelade en annan debutant – Gunnar Nordahl. Under de nitton länsmatcher som Curt spelade hade han flera gånger sällskap i laget av de båda andra Nordahlsbröderna Knut och Bertil.

Curt fick flera inviter från allsvenska lag och när han flyttade till Stockholm för att läsa språk – han hade bestämt sig för att bli lärare – blev det Reymersholm med landslagsmannen ”Moggli” Gustafsson som blev Curts klubb. Och i allsvenskan gjorde han succé.

Stort namn som handbollsmålvakt

Men det var ändå som handbollsmålvakt Curt Ericsson skulle bli ett namn, känt långt utanför Sveriges gränser. UIK med ett mycket bra handbollslag hade 1939 avancerat till semifinal i SM-turneringen. Här fick man i Uppsala

möta Uppsala-Studenterna och ingen tillskrev UIK någon chans. Men UIK:arna visade ingen respekt och ledde länge. Trots att Studenterna utsatte Curt Ericsson i UIK-buren för ett fullkomligt bombardemang såg det stort omöjligt ut att få mål. Curt tog allt. Studenternas lagledare övervägde att begära "time out" – så hopplöst verkade det. Nu lyckades Studenterna till slut vinna med uddamålet men Curt Ericsson hade med ens blivit en kändis.

Curt Ericsson gör en av sina otaliga räddningar. (Foto ur Västerbottens Idrottsförbunds minneskrift 1948)

Landslagsmålvakt och straffspecialist

När han efter militärtjänsten flyttade till Stockholm och högskolestudierna blev han genast engagerad i Hellas och uttagen i landslaget två gånger. Hans insatser i handbollsmålet fick sportjournalister till nästan lyriska texter när de beskrev hans skicklighet. Antingen har han en fabulös tur eller också kan han när som helst börja turnera i Folkparkerna som tankeläsare, skrev en stockholmstidning efter en av Curts fantommatcher. Curt Ericsson blev något av en specialist på att ta straffkast – det gick så långt att det blev svårt att få straffkastläggare.

- Det blev litet av en hobby att klara straffarna, har Curt berättat.

Studerade sina "bödlar"

- Jag studerade noga mina "bödlar" och lade på minnet deras svaga och starka sidor. Det är mycket litet tid man har på sig vid en straff. Ändå är den inte så liten. Det finns alltid en chans.

Men man måste tänka fort och handla intuitivt. Curt Ericsson gick aldrig fram vid straffkastet. Han var rädd för lobbarna. Han "arbetade" åt höger med armarna och täckte den andra sidan med fötterna. I skottögonblicket låg han nästan diagonalt över målet och klarade ofta med en benparad. Hans vighet kom väl till pass och den "halvkaliforniska" stil han tränat in i höjdhopp hade han god användning för.

Lade av 1952

Efter fyra allsvenska säsonger i Hellas återvände Curt till Umeå och UIK men 1952 lade han handbolls- och fotbollsskorna definitivt på hyllan – alla senare övertalningsförsök till come back var misslyckade. 1958 började Curt – som då mot motionsspelat tennis i flera år – med curling och 1970, 52 år fyllda, tog han sitt sista lag-DM i den sporten. Ishockey var däremot inte en sport som Curt föll för – han spelade bara en enda match.

Bollar, bollar, bollar var Curt Ericssons signum
Foto: Henry Lövbom 1972.

Handboll:

LÄROVERKET—I. 20 i Umeserien
kl. 19,00.

GEMONAS—SEMINARIET i Dam-
serien kl. 20,00.

Annons ur VK från 1944

Handboll i IFK Umeå 1932-1991

Av Ivar Söderlind

År 1932 introducerade Umeå IK handboll i länet genom legendariske ledaren Ragnar "Castor" Larsson, inflyttad från Östersund. Redan 1932 spelades de första matcherna mellan UIK, IFK Umeå och K 4. I IFK:s lag ingick Allan Forsberg, Nisse Johansson, Östen Larsson, Sven Edlund, Gunnar Lundström, Alvar "Lia" Jonsson och Sven Svahn. "Lia" var den som tog initiativet till att handboll togs upp på IFK:s program och ledde sektionen fram till 1937. UIK hade starkaste laget och kom att dominera handbollen i länet under en lång period. I IFK Umeås Minnesskrift 1941 framgår att spelet i början inte alltid var så polerat och elegant utan kännetecknades av viss hårdhet. "Handboll är inte något spel för veklingar" konstaterade man. Men det hårda spelet försvann mer och mer ju större rutin spelarna fick.

De första stapplande stegen

De första stapplande stegen togs i K 4:s gymnastiksal och där spelades det om DM redan 1933. UIK blev premiärsegrare sedan man i semifinalen utklassat IFK med 19-9. Något större publikintresse var det inte för handbollen de första åren, i bästa fall kunde det vara några tiotal åskådare. IFK Umeå hade ett ganska flitigt utbyte med klubbar från andra orter. År 1934 spelade man mot Luleå i Umeå (slutresultat 17-17) och 1935 hade man besök av Sollefteå GIF som då tillhörde landets bästa lag (förlust 7-27). Året därpå var det returmatch i Sollefteå (förlust 8-18) och samma år besegrade man på hemmaplan IF Castor från Östersund med 21-9.

Lokalfrågan var ett problem

Lokalfrågan var ett stort problem i många år framåt (Holmsunds Sporthall stod klar 1952 och Umeå Sporthall först 1958). Man höll till i K 4:s och I 20:s excersis- och gymnastiksalar som långt ifrån hade reglementsenliga mått. I 20:s smala gymnastiksal användes flitigt. Lokalen rymde ca 300 åskådare med publiken sittande alldeles inpå planen.

DM var den stora begivenheten under 1930- och 1940-talet och publikintresset ökade. Matcherna mellan IFK och UIK var alltid något speciellt. I Västerbottens Idrottsförbunds Minnesskrift 1948 kan man läsa att dessa lokalderbyn "har mången gång kommit sinnena hos såväl spelare som anhängare att rinna över. Det har varit duster då man givit och tagit av hjärtans lust och då finspelet lags på hyllan inför mottot 'kämpa för klubben intill sista blodsdroppen'. Dessa matcher under supporterernas öronbedövande larm ha alltid varit säsongens höjdpunkt."

Umeå IK var omöjliga att besegra

I DM 1934 besegrade IFK I 20:s lag med förkrossande 35-4 och Skellefteå IF med 31-7 men fick likafullt storstryk i DM-finalen mot UIK med 28-8. Umeå IK verkade omöjliga för IFK att besegra och tog hem åtta av nio DM fram till 1942 (Umeå Läroverks IF bröt segerraden 1938). Närmast att vinna över ärkerivalen var IFK 1940 då finalmatchen slutade med UIK-seger med 15-11 efter förlängning (11-11 var ställningen i full tid). Egentligen skulle finalmatchen avgjorts mellan IFK och I 20 som slog ut UIK i semifinalen. Men då det uppdagades att halva I 20-laget spelat i samma års DM för andra klubbar beslutade Handbollsförbundet att DM-finalen skulle spelas mellan IFK och UIK.

Första DM- och NM-segern 1942

IFK:s första DM-seger kom 1942 då Umeå Läroverks IF besegrades med 12-8 sedan Läroverket haft ledningen med 8-4 när 12 minuter återstod. IFK hade nu ett mycket bra lag och besegrade under året UIK med 17-9 i Västerbottensserien som man vann. Samma år blev IFK Umeå Norrlandsmästare i handboll efter att i finalen besegrat F 4 Östersund med 21-14. Därmed hade kamratlaget kvalificerat sig till SM-semifinal mot Stockholmsflottan som lågt högt upp i den allsvenska serietabellen. Då åtta min återstod ledde IFK sensationellt med 8-7 men konditionen tröt och det blev förlust med 8-15. Den trötta nedresan utan sovvagn och ovanan med den stora planen bidrog säkert till att orken var dålig på slutet.

Intensifierad träning

Bakgrunden till framstegen var en intensifierad träning under ledning av Erik "Mellan-Lia" Jonsson som 1941 deltog i Svenska Handbollsförbundets instruktörsutbildning. Intresset bland spelarna var stort och man nöjde sig inte med de två träningskvällarna på I 20 utan tränade dessutom i Läroverkets Gymnastiksal en till två gånger per vecka. Där gnuggades särskilt boll- och passningstekniken samt försvarstaktiken. IFK:s mycket svårforcerade "säckförsvar" var en viktig del i framgångarna. IFK:s lag detta år: Sigurd Pettersson, Kjell "Snorre" Norbrandt, Erik "Mellan-Lia" Jonsson, Olle Ahlman, Gösta Johansson, Ernst "Ecke" Ekman, Folke Ahlenius, Tore Nordbrandt, Sven Swahn och Hans Rimdahl.

Militärinkallelser

Vid DM-finalen mot UIK 1943 hade IFK på grund av sjukdomar och militärinkallelser besvärligt med laget. Då laguppställningen presenterades dagen före var halva laget vakant. UIK var skyhöga favoriter men IFK spelade briljant och först efter förlängning vann UIK med uddamålet (8-9). Efter ett mellanår 1944 var IFK åter på toppen 1945 och 1942 års segersvit upprepades:

serieseger, DM- och NM-seger! Vid 1946 års DM var semifinalen mellan IFK och nya storklubben Sandåkerns SK den hårdaste i länets historia. Först efter fem förlängningar (!) fick IFK ge sig mot det ungdomliga förstadslaget som sedan knappt förlorade DM-finalen mot UIK.

Storhetstiden över för herrhandbollen

Därmed var IFK:s storhetstid vad gäller herrhandboll över. Visserligen vann man Övre Norrländska serien 1947 men intresset var på väg nedåt. Många spelare lämnade under kommande år Umeå och andra började spela för konkurrerande klubbar. Det var Sandåkerns SK, Gimonäs CK och Umeå IK tillsammans med IFK Holmsund som nu dominerade länshandbollen. En bidragande orsak till det dåliga intresset var säkert också den bekymmersamma lokalsituationen. De båda regementenas gymnastiksalar måste 1950 tas i anspråk för försvarsmaktens egna behov. Både IFK:s ledare och spelare började tröttna och 1951 fann man för gott att lägga ned herrhandbollen. I fortsättningen var det IFK Umeås damhandbollslag och under en kort period åren kring 1960 ungdomsavdelningens pojkar som försvarade föreningens färger.

Damhandboll med kamratanda

När IFK Umeå bildade sin damsektion 1949 var handboll en av de idrotter som stod på programmet. Birgit Haglund, en av de tongivande spelarna i handbollslaget och driftig ledare i många år, berättar att man blev sist i serien det första året med 0 poäng. ”Men detta hindrade oss inte från att inför nästkommande säsong träna och åter träna. Att vi skulle vinna serien hade vi kanske inte beräknat, men desto roligare blev det ju när detta var ett faktum. Återigen ett bevis på vad verklig kamratanda betyder!

Bild från 1970-talet. Birgit Haglund t.v. aktiv och ledare tillsammans med Vivan Lindström tongivande spelare.

Länets bästa handbollslag

IFK var nu etablerat i länstoppen och var under en femårsperiod länets bästa lag. Åren 1954-1958 vann föreningen länets damserie och totalt sju DM, fyra utomhus och tre inomhus. Två gånger var man i kvartsfinal i SM där Eskilstuna och Älvsjö blev för svåra. Det vinnande DM-laget utomhus 1954 hade följande spelare: Carin Sörensson, Göta Jungdalen, Ann-Britt Wiholm, Helmy Appelblad, Inga-Britt Malm, Ulla Öhman, Birgitta Larsson, Birgit Haglund, Anna-Greta Lindström och Barbro Grelsson. Enligt Birgit Haglund var Ulla Öhman, gift Nordlander, den bästa handbollsspelare på damsidan som kommit fram i Väster-

botten. Hon blev landslagsspelare 1959 sedan hon flyttat till Uppsala och spel i allsvenska IF Thor. Efter en match i Östersund 1953 skrev man i VK: "Ulla Öhman är en greppsäker och pigg 15-åring, som hade mycket h a n d b o l l s - kunnande i kroppen. Hon sköt lika bra med både höger och vänster och hennes finter framför försvaret gav blottor på löpande band." (VK 2 december 1953)

IFK:s segrande lag i handbolls DM utomhus 1954
Övre raden fr. v: Birgitta Larsson, Ann-Britt Wikholm, Birgit Haglund, Inga-Britt Malm, Ulla Öhman, Kjell Eriksson.
Nedre raden fr. v: Barbro Grelsson, Göta Jungdalen, Carin Sörensson, Helmy Appelblad, Anna-Greta Lindström

Spelarflykt

Efter säsongen 1958 drabbades IFK:s lag av spelarflykt då flera av lagets bästa lämnade Umeå för studier i Uppsala och handbollsspel i IF Thor, bl a Birgit Haglund och Ulla Öhman. Man fick överlämna tronen som länets bästa lag till Gimonäs CK. Säsongen 1962-1963 var det stor kris för IFK:s damhandboll och man kunde inte ställa upp med något lag alls! Men säsongen därpå mobiliserades alla krafter och IFK fick fram ett slagkraftigt lag. Nils Hänström blev tränare och ordförande i handbollssektionen. Nyförvärven Kerstin Arnqvist från IF Thor tillsammans med bl a Britt-Inger Engström, Birgitta Jungdalen och Lena Burén bildade ett lag som åter tog upp kampen med Gimonäs CK och de andra topplagen. I både damserien och DM place-

rade sig IFK som tvåa. Något fler DM-tecken har det dock aldrig mer blivit för föreningen även om det varit nära åtskilliga gånger. År efter år verkade IFK ha "prenumererat" på andraplatsen i serien och vid DM, oftast efter Gimonäs CK eller Umeå IK. Sista DM-silvret tog föreningen hem 1988. Under 1960-talet och 1970-talet hade IFK många länslagsspelare bl a Katarina Berg, Lena Burén, Britt-Inger Engström, Kerstin Arnqvist, Birgitta Jungdalen, Lilian Lundgren, Vivan Lindström och Lotta Karlsson. Andra tongivande IFK-spelare under denna period var bl a Ulla Björklund, Ulla Blomqvist och Birgit Haglund. Den senare återvände till Umeå 1966 efter sin utflykt till IF Thor där hon bl a deltog i pressens lag mot landslaget. På ledarsidan gjorde Barbro Larsson tillsammans med Ulla Björklund och Birgit Haglund stora insatser under denna tid. Tränarfrågan har ofta varit svår att lösa. Ett mycket gott arbete på seniorsidan har utträttats av bl a Kjell Eriksson på 1950-talet, Göran Thörngren, Nils Hänström och Rolf Johansson på 1960-talet, Hasse Olofsson på 1970-talet och Anders Persson på 1980-talet.

Fostrar unga spelare

IFK har alltid hyllat principen att fostra unga spelare. Under 1960- och 1970-talet var det som mest ett fyrtiotal unga flickor i träning med bl a Gunnilla Haglund som tränare. Ungdomssatsningen resulterade bl a i att föreningens unga flickor blev distriktsmästare för damjuniorer tre år i rad 1974-1976. Under 1980-talet fortsatte handbollssatsningarna med målsättningen att ge många ungdomar en meningsfull fritid. Exempelvis 1986/1987 då ett 15-tal flickor i åldern 9-12 år tränade på Grubbe och Ersbodaområdet medan ca 25 flickor i ådrarna 8-14 år tränade i Östra Ersbodas Idrottshall. Seniorlaget fick detta år en undanskymd placering i serien då tre fjärdedelar av fjolårets spelartrupp flyttat från Umeå. Till säsongen 1987/1988 hade man spelat ihop det nya laget under tränaren Anders Perssons ledning. Det blev en fin andraplats i Senior-DM efter Umeå IK sedan man besegrat både Skellefteå HB och Nordmalings IF. Bland ungdomstränarna under dessa år märks bl a Roger Carlsson, Anders Ericsson, Åsa Nordquist, Eric Johansson, Ingrid Sandberg, Maria Pervén och Magdalena Pervén. Inför säsongen 1988/89 beslutade handbollssektionen att göra ett uppehåll för seniorverksamheten beroende på för litet spelarmaterial. Det bedrevs enbart ungdomshandboll för flickor 14 år och yngre. Kommande säsong begränsade den kommunala tilldelningen av träningstider (tre timmar per vecka till IFK) handbollssektionens möjligheter att bedriva sin verksamhet. I oktober 1989 gick samtliga Ersboda flickor, tillsammans med sina tränare, över till Ersboda SK som ordnat fem träningstider per vecka. IFK:s aktiva handbollssektion hade därmed kvar ca fem flickor. Under kommande säsong tränade de vidare utan tävlingsverksamhet inom IFK Umeå under ledning av Roger Carlsson. Genom samarbete på tävlingsidan med först Ersboda SK och 1990 med Umeå IK deltog IFK:s flickor ändå framgångsrikt i seriespel.

Utträde ur Svenska Handbollsförbundet

På grund av brist på såväl ledare, spelare som träningstider beslutade IFK:s huvudstyrelse den 10 juni 1991 att IFK:s handboll tills vidare skulle vara vilande och föreningen begärde utträde ur Svenska Handbollsförbundet. Den avgående handbollssektionen hade förhoppningen att sektionen snart skulle vakna till liv igen och verksamheten återupptas. Detta har inte inträffat och sedan dess har IFK:s handboll varit nedlagd.

Fakta

År 1932 tog IFK Umeå upp herrhandboll och 1949 damhandboll på programmet. På herrsidan har IFK 2 DM-tecken 1942 och 1945 och 2 NM-vinster samma år. På damsidan har det blivit 7 DM-tecken 1954-1958.

År 1951 lades herrhandbollen ned.

År 1990 lades damhandbollen ned och IFK begärde utträde ur Svenska Handbollsförbundet.

IFK Umeås handbollslag 1941-42 som vann DM 1942 och NM 1942. I SM-semifinalen 1942 i Stockholm mot Stockholms-Flottan ledde umelaget med 8-7 när sju minuter återstod, men förlorade med 15-8. Stående fr. v: Ecke Ekman, Junke Johansson, Olle Ahlman, Folke Ahlenius, Allan Johansson, Sven Svan, Hans Rimdahl. Knästående fr. v: Kjell "Snorre" Nordbrandt, "Kreide" Pettersson, Erik "Lia" Jonsson.

Skellefteås friidrottshistoria - framtagen av deltagarna i SISU:s studiecirkel 1999-2002

av Leif Hellgren

Inom många sporter råder brist på dokumentation och vår studiecirkels syfte var att belysa friidrottens historia inom Skellefteå.. Skidåkning var först med sin studiecirkel, man hade startat ett par år tidigare, och sedan var det meningen att fotbollen eller ishockeyn skulle följa efter. Det framtagna materialet har resulterat i boken ”Friidrottens historia i Skellefteå” vilken var klar strax före jul 2002. Innehållet i A4-versionen planeras som underlag för en ca 40 sidors koncentrerad bok.

Birgitta Båga kom med förslaget

Vid Skellefteå AIK Friidrotts årsmöte hösten 1998 kom Birgitta Båga med förslaget att friidrotten borde dokumentera sin historia inom Skellefteåregionen liksom skidorna redan startat upp. Detta förslag tycktes intressant och vi startade den första träffen den 1 februari 1999 med Kjell-Göran Marklund som initiativtagare (ordförande) och Bruno Lundström som sekreterare. Innan det egentliga studiecirkelarbetet kom igång var många inblandade som SISU, Skellefteå Fritidskontor, dataföretagat Parego, multimedieföretagat Hugin & Mumin m fl. I studiecirkeln medverkade Bruno Lundström, Kjell-Göran Marklund, Stig-Henrik Wiklund, Harald Larsson, Erling Mattsson, Egil Söderlund, Svenolov Wiklund, Leif Hellgren, Stig Marklund och Lars Landmark.

Samlades i Folkrorelsearkivet

Vi samlades i Folkrorelsearkivets lokaler (gamla läroverket) och där gjorde vi en grovstrukturering av det jobb vi hade framför oss. Det var tur att Bruno Lundström var med, han hade ju erfarenhet av liknande arbete inom skidsporten, åtminstone längsåkningsdelen. Från början hade jag trott att arbetet skulle vara mer styrt men det märktes snart att så inte var fallet. Vi fördelade grovt det tänkta jobbet efter deltagarnas intressen och idrottsliga erfarenheter och de källor vi hade att ösa ur var framförallt Folkrorelsearkivets klippböcker och Norra Västerbottens arkiv. Många privata fotoalbum m m har också använts. En effektiv ”grupp i gruppen” var Bureåborna (Erling Mattsson, Egil Söderlund och Svenolov Wiklund. som gjort en alldeles egen bok om friidrotten inom Burebygden och som mycket berikade vår egen friidrottshistoria. Köp och läs den!

Friidrott vid Skytteföreningarnas fester

Något som tydligt framgått var att inga rena friidrottstävlingar, eller ”tävlingar i allmän idrott”, arrangerades i Skelleftebygden under 1800-talet men däremot ett fåtal friidrottsgrenar som ett inslag i skytteföreningarnas fester och så småningom även under nykterhetsrörelsens arrangemang. Skytterörelsen hade genom militärt stöd goda resurser och ganska mycket folk som var vana att ordna till fester med tävlingar. Från början var det oftast muntrationstävlingar som trebenslöpning, löpning med ägg, stångstötning, kappätning osv men så småningom anordnades rena friidrottstävlingar här och var i byarna runt Skellefteå t ex i Kåge, Bureå, Klutmark och Skramträsk. Dessa tävlingar gick fortfarande oftast i skyttegillenas regi men antalet grenar ökade och bestod av löpning på olika distanser, hinderlöpning, stående längd och höjd, vanligt höjdhopp, stavhopp, slägga, kula och spjut.

Under 1900-talets första årtionde bildades många vanliga idrottsföreningar i Skelleftebygden som bl a ägnade sig åt friidrott. De som oftast fick fart på verksamheten var inflyttade ”sörlänningar.” Dessa arbetade ofta vid sågverk och massaindustrin som i Byske, Klemensnäs, Örviken och Bureå. Där hade man ofta jobb som arbetsledare, tekniker, kontorister m m, dvs arbeten som ej tillhörde de mest fysiskt arbetskrävande varför man orkade med ytterligare. Vid studiecirklarbetet framkom att södra länsdelen hade ett försprång i friidrottsutvecklingen genom sina regementen i Umeå, sina bruksorter i Holmsund, Obbola, Hörnefors, Norrbyskärr och Rundvik och det tog sin tid att hämta in detta.

Järnvägspunkterna Vännäs och Vindelns var också rätt framåt inom vår idrott men där tillkom också för vår del Åsträck och så småningom Jörn. Skellefteås Bastuträck kom dock ej att spela någon större roll inom friidrotten.

Saknades idrottsplatser

Man kan ju undra över hur man utövade sin friidrott när ”seket var ungt”, då ju riktiga idrottsplatser saknades både i Skellefteå och övriga länet. Länets första riktiga idrottsplats med rundbanor var Gammliaavallen i Umeå invigd 1925, som följdes av Norrvalla i Skellefteå 1932 och Malmbacca i Boliden 1933. År 1938 fick Bureå sitt Malmbacca och 1946 tillkom Örjan i Skelleftehamn. Dessutom fanns Tjärnbackavallen i Burträsk sedan 1933 men den var ej så komplett förrän 1944 då de första Kustlandsspelen arrangerades. Skellefteå stad hade ju ingen riktig idrottsplats före Norrvalla men man hade både idrottsmän och idrottsföreningar: IFK Skellefteå 1909, Skellefteå IF 1918 och Skellefteå AIK 1921. Efter första världskriget bildades många föreningar som sysslade med friidrott: Bureå IF 1919, Sävenäs/Rönnskärs IF 1925, Clemensnäs IF 1925 och Bolidens FFI 1926. Brandstationstomten var den vanliga träningsplatsen i ”stan” och tävlingar hölls på stadens torg,

men det tränades och tävlades även på andra lämpliga platser inom tätorten som Bonnstan, Nyborgsgården (lutande planet vid samskolan) och Dammvalla.

SIF bildades 1918

IFK Skellefteås aktiviteter hade under första världskriget alldeles tynat bort men 1918 bildades SIF och kvarvarande från gamla IFK anslöt efter hand till föreningen. SIF kom att bli en stark friidrottsförening, ja den stora i stan under många år. Det är bara synd att så litet finns bevarat i form av tidningsurklipp, foton m m som framgick vid våra studiecirkelmöten. En mycket stor och framgångsrik ledare inom SIF:s friidrottssektion var under många år Curt Thylin och bland de framgångsrikaste aktiva var Staffan Renhorn som gjorde 3.54.0 på 1500 m redan 1944 vid blott 20 års ålder, Christian Bergkvist som hade serien 15.7, 54.1 och 686 på 110 m häck, 400 m häck och längd samt Eugen Jonsson som gjorde 54.44 i slägga och 14.52 i kula men som kanske är ännu mer känd som tyngdlyftare. Även sprintern David Hedman tillhör SIF:s bästa friidrottare genom tiderna och vid mitten på trettioalet löpte han 100 m på 11.0 sek, 200 m på 22.5 sek, 400 m på 50.5 sek samt hoppade 676 i längd.

Allt eftersom vårt idrottsforskararbete överlämnades till Bruno i skriftlig form så pratade vi livligt om vad vi funnit under vårt idrottsliga sökande och vi hade nog hoppats på mer notiser om den framstående friidrottsföreningen SIF. Vi kom ju ihåg gamla tider då SIF:are som Einar Forslund, "Hånken" Renhorn, Sune Svaneblom, K O Oskarsson, Gunnar Åberg, Stig Salander, Agneta Krug, Ulla Bergmark, Kerstin Niskanen m fl "härjade" på våra idrottsplatser både i länet och hela landet. Själv har jag ett starkt personligt minne av ett tillfälle vid SM i Göteborg 1962 när min idrottskompis Sune Svaneblom låg ca 50 m före övriga vid ett försöksheat på 5000 m, Sedan tidigare visste jag att Sune brukade löpa fort när benen kändes lätta men sedan brukade det bli segt och mycket riktigt blev det så. Klungan närmade sig mer och mer och efter ca halva loppet sprang den förste löparen förbi och sedan löpte de flesta deltagarna lätt om den trötte Sune, som dock satte klubbrekord för SIF med 15.01.4. Om den gode Sune kunnat hålla farten så hade väl SIF:s klubbrekord varit på ungefär 14 min på 5000 m.

Övriga SIF:are som jag särskilt minna var Harry Larsson, Hardy Nilsson och Birger Marklund bland "oldtimers" och Peter Fredriksson, Henrik "Tosse" Hedlund, Roland Lundmark, Lennart Brunosson och Stig Salander bland de yngre. De tre sistnämnda var dessutom skolkamrater till mig och det är nog mest från skolans värld som jag har minnen av dessa, liksom från den mångkunnige Sverker Strömberg. En som också dyker upp i minnet är Lars Beckman, sedermera rektor för Umeå Universitet.

Sammanläggningen av SIF och AIK

Efter 1965 då SIF och AIK slogs samman under namnet AIK/SIF, som blev AIK 1968, så har friidrotten i stadskärnan bedrivits av min egen klubb AIK som efter 1987 heter "Skellefteå AIK Friidrott" detta för att visa att vi är en friidrottsförening med AIK i namnet, Eftersom jag själv deltagit sedan 14-årsåldern i AIK, först som aktiv i friidrott, fotboll och handboll och sedan som tränare och ledare, så har jag mycket att berätta om idrottsverksamheten som ju faktiskt även omfattade brottning och bordtennis. När vi fördelade jobbet under första cirkelträffen så föll det på min lott att skriva om de mest framgångsrika spjutkastarna från Skelleftebygden samt belysa den store friidrottsledaren Bertil Ersson som under cirka trettio år var Skellefteåfriidrottens allt i allo. Vi har försökt belysa de olika klubbarnas verksamhet, dvs den friidrott som bedrevs inom Skellefteå nuvarande storkommun, och då fann vi att för närvarande bedrivs arenafriidrott i Skellefteå stadskärna. Rundbanorna i Skelleftehamn, Bureå och Anderstorp har rivits och den friidrott som sker i byarna består mest av terränglopp, gatulopp och olika typer av motionslopp.

I själva "stan" har ju SIF återuppstått som löparklubb liksom IFK Anderstorp med en viss arenaidrott men man måste nog säga att AIK är friidrottsklubben i Skellefteå även om SIF varit framgångsrikt i tex Vindelälvsloppet.

Lennart Hedmark och Leif Hellgren tränade och tävlade ihop flera år under 1960-talet.

Fotoägare: Västerbottens Friidrottsförbund

Orter med friidrott

Orter som tidigare haft betydande friidrott är Skellefteå, Skelleftehamn, Bureå, Burträsk, Boliden, Jörn, Byske, Kalvträsk och Åsträsk. Av dessa kan Bureå och Byske-Ytterfors sägas vara bruksorter med företagsstöd liksom framförallt Boliden, men även Rönskärs IF har haft stöd av Bolidenbolaget och Jörn och Åsträsk är ju stationsorter vid stambanan.

Det framgick i diskussionerna i studiecirkeln hur sörlänningar med idrottslig

grundskolning ”sörut” anstälts här uppe och ryckt upp friidrotten i Skelleftebygden. Som exempel Birger Everitt vid Örviksfabriken som var god kulstötare redan på 1910-talet liksom Bertil Friman från Göteborg som var duktig hoppare och kastare redan på IFK Skellefteås tid 1909 och 1910. Bertil Grundberg var en annan ”import” söderifrån som i SIF:s färger tog en bronsmedalj på 400 m vid SM 1927 med tiden 51.1.

Bolagsstöd till friidrotten

Men det behövs även ekonomiskt stöd för att kunna utveckla vår kära idrott och det kunde Bolidenbolaget göra genom att bl a anställa den duktige ”sörlänningen” ”Ivve” Norin som redan 1935 hoppade 7.30 i längd, samt dalkarlen Gösta Rydberg som tillhörde länseliten i såväl stavhopp (350), mångkamp samt, hör och häpna, i brottnig. Bolidens idrottsplats Malmbacka är också uppförd av gruvbolaget och när den var ny ansågs den som Västerbottens friidrottsarena nummer ett. Invigningen 1933 ägde rum med närvaro av kronprins Gustaf Adolf och idrottsplatsen blev en riktig rekordarena med härliga resultat av Ivar Norin, Gösta Rydberg, Sören Lundgren och Gösta Brännström Idrottsplatsen sköttes under många år av en bolagsanställd vaktmästare och även i övrigt stöddes idrottandet av gruvbolaget. Som kuriosa kan nämnas att fyllnadsmassorna under Malmbacka är guldhaltiga varför det funnits risk för rivning av idrottsplatsen för att komma åt guldet. Bolidens starka friidrott tynade bort under slutet på 1940-talet och när Gösta Brännström lämnade samhället för Skellefteå så återstod inte mycket av friidrotten mest på grund av ledarbrist. Denna ledarbrist är ju också en viktig orsak till att Rönnskärs-, Bureås-, Burträsk-, Jörns-, Åsträsk-, Kalvträsk- och Byskes friidrott upphört.

Starka ledare i Skellefteå AIK

Och verksamheten i stort har koncentrerats till Skellefteå AIK friidrott där starka ledare som Harald, Enkvist, Bengt Wännström, Harald Larsson, Bertil Ersson och Kjell-Göran Marklund funnits. Under arbetets gång syntes det klart att friidrotten i SAIK, Bureå (Burälven), Burträsk, Kalvträsk, Åsträsk, Boliden och delvis Jörn finns redovisad i skriftlig form men den starka friidrotten i Skelleftehamn och SIF finns inte mycket att läsa om.

Den som har intresse av friidrottsresultat rekommenderas att köpa och läsa ”Friidrottens historia i Skellefteå” som finns på Fritidskontoret och på SAIK:s kansli (tel 0910/14330) och ”Friidrott i Burebygden” som finns hos Egil Söderlund, Bureå, tel 0910/781377.

Tre friidrottare från Skelleftebygden.
Ovan: Birgitta Båga
Ovan till höger:
Birgit Bringslid.
Till höger:
Henning Sjöström.
Foto ur: Friidrottens historia i Skellefteå.

Idrottshistorier

berättade av Lennart Forsberg och Åke Wirstam

Här kommer ytterligare idrottshistorier som denna gång är berättade av Lennart Forsberg, Umeå och Åke Wirstam, Skellefteå. Båda har ju tidigare medverkat i Visuellt, Lennart så sent som i förra numret och här presenterar han ytterligare tre dråpliga episoder i orienteringssammanhang. Åke avslutar med en ”sann historia” också i orienteringsmiljö. Till kommande nummer av Visuellt uppmanas läsarna skicka in sina roliga historier.

Bröt på väg till mallkartan!

När Bo Singman, OK Björken, startade i nattorienteringen Uggleträffen 1967, tvingades han bryta på väg till mallkartan! Längs snitseln till mallkartan (från Skravelsjö och en bit in i Umåker-terrängen) passerades ett sumpiggt hål och det sumphålet klev Bo rakt ner i! Hela karln försvann!

När han så småningom fick huvudet ovanför surleran tyckte han sig se ett annat gyttjigt ansikte strax framför sig. Det var Hasse Lindström, I 20, som startat en minut före Bo – han hade sjunkit ner i ett ännu djupare gyttjehål. Med gyttja på sina glasögon och kartor som såg ut som pappersmassa beslöt sig Bo och Hasse för att bryta utan att ens ha sett sina banor.

Berättad av Lennart Forsberg

Bett i löpningen

Det här utspelade sig på O-ringen i början av 70-talet, när tävlingen arrangerades i Småland och Stockaryd stod för den första etappen. Bland dem som då löpte i elitklassen fanns K-H Lindmark, OK Björken. Och han löpte så att han t o m hamnade på löpsedlarna – trots att han bröt den första etappen. K-H blev nämligen ormbiten i skogen!

Vad det var i det ormgiftet kan man undra – men fart på bena fick K-H. När den andra etappen avgjordes blev han fyra och bäste svensk. Även om han inte hamnade på pallen, så hamnade K-H ännu en gång på löpsedlarna.

Berättad av Lennart Forsberg

Gick in i väggen

Per Nylander, IFK Umeå och OK Björken, hade just flyttat från stan och skulle ställa upp i en nattorientering i södra Sverige. Han sprang på en mindre väg och sökte i den dimmiga väderleken efter en stig som skulle leda honom in i stora skogen.

När Per hittade stigen tyckte han den såg lite stor ut, men han gasade på i god

fart – tills det plötsligt small till och blev tvärstopp! Per sträckte fram handen och upptäckte att han sprungit rakt in i en cementvägg! Men Per är inte den som ger sig i första taget, han vek direkt åt vänster – bara för att där upptäcka ytterligare en cementvägg!!! Så Per bytte strategi och drog i väg åt höger – för att smälla in i ytterligare en cementvägg!!!

Efter viss tankemöda insåg han vad som egentligen hänt. Han hade passerat den stig han letade efter och istället brakat in på en mindre bilväg strax bakom stigen. Och i slutet av den vägen stod ett garage med öppna dörrar!!! Det var in i det garaget Per brakade med full fart Han gick så att säga in i väggen!

Berättad av Lennart Forsberg

Det var inte bättre förr!

Förr (för drygt 50 år sedan) kunde det hända saker på en orienteringstävling som verkar helt otänkbara i dag, naturligtvis beroende på dåtidens kartor, angivelsemodell mm. Man skulle ju själv pricka in kontroller och mål från en skriftlig angivelse av typen ”Lilla myren 2 mm 5 tredje p i Pikalampinoppi”

Den här tävlingen var Skellefteå OK:s nationella 1946 och kartan var i skala 1:100000. Målet var i Slut (!) i närheten av Krågfors stn..

Vid tävlingens slut saknades en yngling på nybörjarbanan och då han enligt kontrollanternas noteringar passerat sista kontrollen uppe i berget ca 400 m från målet (enligt angivelsen på gärdet 1 mm S 2 i p. 123) för flera timmar sedan började man organisera en skallgångskedja helt säkra på att han låg skadad någonstans på väg mot mål.

Just när kedjan skulle starta ringde den unge mannen till målgården och meddelade att han var välbehållen på Klutmarks stn drygt 7 km från målet och tänkte ta tåget till Krångfors. Det fanns nämligen en p. 123 på kartan i närheten av Klutmark också och den hade han fått ögonen på först. Dessutom var det här på den ”gamla goda” tiden då det ännu var persontrafik på banan Skellefteå - Bastuträsk.

Berättad av Åke Wirstam

Wienerbröd, moccas-
bakelser, nougat de
manger. — Äkta kakao
och té. — Kaffekorgar
utlämnas fr. kl. 8 till 20.

Walers Konditori

— Telefon 22 —

Annons ur Västerbottens-Kuriren från 1944

Hörnefors Amatörklubb bildades 1923

av Lennart Jonsson

Den organiserade idrotten i Hörnefors kan se tillbaka till 1902, då Hörnefors Sportklubb bildades och bestod av enbart bruksare som medlemmar. Samhällsbildens förändring efter sulfidfabrikens tillkomst gjorde, att sportklubben försvann och ersattes 1908 av Hörnefors idrottsförening, som fortfarande är den bestående sammanslutningen för idrott i samhället. Men 1923 dök en konkurrent upp på idrottshimlen i form av Hörnefors Amatörklubb, som dock i första hand måste betraktas som ett komplement till etablerade HIF. HAK började nämligen sin verksamhet med en sådan udda sport som boxning men tog även med tiden upp såväl skidåkning som fotboll på programmet. Som skidåkare visade sig HAK:arna vara bättre än HIF:s, men i fotboll var förhållandet det motsatta. Möjligen bidrog det senare till, att amatörklubben så småningom gav upp verksamheten och medlemmarna övergick till HIF.

Hilmar Eriksson minns

En som mindes det mesta om HAK:s tillkomst och verksamhet var Hilmar Eriksson, som avled för en tid sedan i 100 års ålder. Han var med när klubben bildades och blev 1926 vald till dess kassör och hade då Engelbert Danielsson, ordförande, Gottfrid Andersson, vice ordförande, Georg Nilsson, sekreterare och Paul Eriksson, vice sekreterare, som kamrater i styrelsen.

Vi började med boxningen mera på skoj och höll till med våra övningar i paviljongen på Ågern (numera riven), visste Hilmar att berätta. Träningen leddes av en affärsanställd, förmodligen från Robertsfors, och även Hilmar provade på den ädla sporten i självförvar. Några matcher mot boxare från andra klubbar var det aldrig tal om, utan det rörde sig om träning och kanske några matcher mellan klubbmedlemmar.

Skidtävlingar på Norrbyskär

Interna tävlingar var det också till en början fråga om, när HAK började med skidåkning. Men 1924 deltog klubben på Norrbyskär i tävlingen om "Kjellinska pokalen", som uppsatts som vandringspris för klubbarna inom familjen Kempes industrier. Husums IF vann och tog den första inteckningen i vandringspriset, men HAK:arna överraskade med att placera sig som andra lag.

Den 22 mars 1925 var det dags för den andra tävlingen på Norrbyskär, och då var vi mycket bra tränade, kom Hilmar Eriksson ihåg. Bra på att valla var

man uppenbarligen också, för i ett referat från tävlingen kunde man läsa ”amatörklubbens löpare från Hörnefors hade ett glid som var utmärkt, det var som om skidorna endast gav snön en lätt smekning när en amatör susade förbi, då däremot för en del andra det lät som när man sätter igång en billigare Ford !”

Första start var redan klockan 08.05 på morgonen, så det var tidigt värre när hörneforsarna med häst och långsläde med plats för både skidåkare och supporters tog sig över isen till tävlingsplatsen. Tävlingen formade sig nästan till rena klubbmästerskapet för HAK, vars åkare lade beslag på de fyra första platserna. Ragnar Thornberg segrade på tiden 1.22.12 omkring tre minuter för Hilmar, som följdes av bröderna Ivan och Paul Karlsson. Bäste icke HAK:are var Ivar Nilsson, Sandvik (spjutkastaren ?) på femte plats, medan Alexander Höök placerade sig som sju och därmed bäst av HIF:arna.

Lagtävlingen vanns förstas överlägset av amatörklubben som tog sin första inteckning i den Kjellinska pokalen. Fem individuella priser fanns att tillgå, och av dessa lade HAK:arna beslag på merparten.

Thea Thornberg minns

En som också var med på slädturen till Norrbyskär och såg på tävlingen var Thea Thornberg, nu framliden änka efter segraren från 1925. Det är klart att jag minns den, berättade hon en gång. Ragnar vann ju trots att han hade startnummer 13, och enda oturen med det numret var, att han spräckte byxorna under loppet. Som han inte hade några extra byxor med sig, fick han låna ett par av klubbkamraten Paul Karlsson. Detta för att se respektabel ut under prisutdelningen och den efterföljande segerfotograferingen.

Prisutdelningen blev också högtidlig för enligt referatet i tidningen ”hälsade överlärare Renström de närvarande med ett manligt anförande, framhållande idrottens stora betydelse för det uppväxande släktet, och då i synnerhet skidsporten. Platsens hornmusikkår spelade och segrarna hyllades och avhurrades.

Statuterna för ”Kjellinska pokalen var, att tävlingen skulle äga rum en gång om året och alltid på Norrbyskär med Norrbyskärs IK som arrangör. Distansten skulle likaledes alltid vara 20 km, och för att pokalen skulle bli ständigt egendom fordrades det tre segrar oavsett ordningsföljd gällande tremannalag.

Kjellinska pokalen till Husum

Och den 15 mars 1931 var man framme vid ett avgörande var pokalen slutgiltigt skulle hamna: i Husum, Sandvik eller Hörnefors, som samtliga hade två inteckningar vardera. Och svaret på frågan blev Husum.

Visserligen segrade Hjalmar Bergström, Sandvik före Gustav Husum-Jonsson, men de ångermanländska skidåkarna var i övrigt jämnare än Sandviks, varför lagsegrern blev deras och vandringspriset likaså. Hörnefors gjorde en oväntat svag insats och placerade sig som tredje lag långt efter Husum och Sandvik och med Ragnar Thornberg som bäst på en nionde plats. Normalt var dock segraren från 1925 en mycket god skidlöpare som hemförde trettiotalet segrar under åren, varav två i tävlingen om "Kjellinska pokalen." Mest känd blev dock Ragnar som fotbollsspelare i Hörnefors IF och en av de första som belönats med Västerbottens Fotbollförbund spelarmärke.

Hörnefors Amatörklubbs segrande lag vid tävlingarna om "Kjellinska pokalen" på Norrbyuskär den 22 mars 1925. Trean Ivan Karlsson (till vänster) och tvåan Hilmar Eriksson (till höger) flankerar segraren Ragnar Thornberg, som håller i vandringspriset.

Caféträff med Karl-Uno Olofsson 11 februari 2003

av Lennar Jonsson

Vid Västerbottens idrottshistoriska sällskaps idrottscafé i IFK Umeås klubblokal den 11 februari berättade Karl-Uno Olofsson, som var Sveriges bästa medeldistanslöpare under 1960-talet, om sina erfarenheter och upplevelser av träning, tävling och ledarskap.

Bördig från Kussjö

Karl-Uno, bördig från Kussjö i Vindelns kommun, berättade, att han som barn var synnerligen aktiv, och ibland tog det sig uttryck som inte alltid gillades av föräldrar och grannar. Senare och betydligt högre upp på åldersskalan förekom även tidningsinsändare som uttryckte ogillande över, att han var ute och tränade löpning på söndagar. Syndernas förlåtelse fick han av kussjöborna, som vid ett tillfälle efter något lyckat framträdande på löparbanorna vid hemkomsten uppvaktade med både blommor och present. Intresset för friidrott väcktes vid realskolan i Vindeln efter segrar i ett flertal grenar vid en skolkamp, och när han började studierna vid gymnasiet i Umeå 1959 var det också liktydigt med början på en idrottskarriär. Efter att ett år ha tävlat för Burälven och noterat 2.02 på 800 meter i den första tävlingen blev det i fortsättningen IFK Umeå med hård träning både styrke- och konditionsmässigt, bl.a. i K4:s ridhus.

Karl-Uno Olofsson under caféträffen. (Foto Ivar Söderlind)

Framgångarna lät heller inte vänta på sig och resulterade i toppresultat på såväl 800 som 1 500 meter liksom SM-segrar och deltagande i landskamper

OS i Tokyo 1964

1964 kvalificerade sig Karl-Uno till OS i Tokyo, något som resultatmässigt blev en besvikelse. Den goda formen som funnits tidigare försvann och efter att i försöken kvalificerat sig vidare på tid blev det stopp för fortsatt deltagande och drömmen om att nå en OS-final. Det gjorde i stället tjecken Odlozil, som han besegrat i en landskamp tidigare, och nu blev tvåa efter Peter Snell från Nya Zeeland.

Vann Dagbladsstafetten

De följande åren bjöd på omväxlande goda och dåliga resultat kanske främst beroende av en skada på en kota i ryggen. Behandling hjälpte, men skadan återkom med jämna mellanrum och 1967 bestämde han sig för att sluta. Då utan att han fått förverkliga drömmen om drömmilen (det blev 4.02) och en ny OS-start i Mexico 1968, något som han förberett sig på.

Men riktigt slut på löparkarriären innebar inte beslutet 1967. Under en sejour på några år i Stockholm tillsammans med makan Eva lockades han att på nytt ta på sig löparskorna och i Turebergs färger få vara med att vinna Dagbladsstafetten. Inte alls dumt förklarade högskoleläraren Karl-Uno Olofsson, som ser varje lektion som en tävling, där det gäller att ge järnet. Men den 11 mars 2003, efter 24.999 lektioner får det vara slut på undervisning från min sida, förklarade avslutningsvis den matematik- och löparbegåvade kussjöpojken. Tacket från åhörarnas sida för den intressanta berättelsen framfördes av VIS ordförande Bengt Forsman, som överlämnade sällskapets klubb nål som synligt bevis på uppskattning.

Bengt Persson och Karl-Uno Olofsson - 1960 -tallets storlöpare från IFK Umeå. (Fotoägare: IFK Umeå)

“Tyst som tä kussjöböna”

av Lars Lindgren

VIS, Västerbottens idrottshistoriska sällskap, hade tisdagskväll den 11 februari en av sina uppskattade caféträffar. Föreläsare för 18 åhörare i IFK Umeås klubblokaler på Hyggesvägen var sextioalets svenske medeldistanslöparkung Karl-Uno Olofsson. Han berättade på ett medryckande sätt om sin barndom och uppväxt i byn Kussjö i Vindelns kommun, om sin skolgång, om gymnasietiden i Umeå och om hur han blev friidrottare och medeldistanslöpare.

Svensk mästare

Karl-Uno Olofsson blev fyra gånger svensk mästare (800 m och 1500 m). Han blev nordisk mästare på 1500 meter och gick till semifinal på den distansen vid OS 1964 i Tokyo. Han deltog i inte mindre än 13 landskamper. Olofssons bästa tider på 800 meter (1.47,9) och 1500 meter (3.41,8), båda satta 1965, är fortfarande distriktsrekord för Västerbotten.

- Säsongen 1964 var kanske min bästa. Alla tävlingar gick bra. Med två undantag. Försökstävlingen och semifinalen i OS, sade Karl-Uno och berättade att han just under OS-veckorna var totalt ur form.

Olofsson hade säkert tänkt sig en revansch till OS 1968 men stoppades av en envis ryggskada som gjorde att han lade spikskorna på hyllan efter stafett-SM i Borås 1967 då IFK Umeå vann 4 x 1500m..

Jag hade nöjet att göra lumpen tillsammans med Karl-Uno Olofsson, att göra lärarutbildningen tillsammans med honom och i flera år arbeta på samma skola som Karl-Uno. Många är de uttryck från hans hembygd som har etsat sig in i mitt huvud. Rubriken till denna korta artikel är ett sådant (Tyst som under ett bönemöte i Kussjö)

Lumparkompisarna Karl-Uno Olofsson och Lars Lindgren vid caféträffen den 11 februari. (Foto: Ivar Söderlind)

Cafetränf och Årsmöte hos Norra Västerbotten den 25 mars

av Birger ”Bibo” Boström

Västerbottens Idrottshistoriska Sällskap höll den 25 mars årsmöte och caféetränf i Skellefteå i tidningen Norra Västerbottens lokaler där 28 deltagare hade mött upp.

Presentation av Norra Västerbotten

Efter årsmöteförhandlingarna presenterades Norra Västerbotten av sportchefen Bo Fuhrman och sportreportern Lars Pettersson som föredrog ett bildspel om tidningens utveckling från en blygsam start till nuvarande starka position. De berättade bl a om hur arbetet läggs upp, hur tidningen kommer till och dess omfattning och speditering. Arbetet på sportredaktionen berördes förstås speciellt och med så många idrottskunniga åhörare blev det givetvis anledning till många frågor och trevliga historier från idrottens värld. Inlägg gjordes bland annat av veteranen Lennart Magnusson. Caféetränfen avslutades med förtäring och diskussion om olika idrottsgrenars publicitetsvärde. Sällskapets ordförande Bengt Forsman tackade Bo Fuhrman och Lars Pettersson för värdskapet och en hellyckad träff. Bengt erinrade även om RF:s hundraårsutställning i Umeå under hösten och de planerade caféetränfarna i Umeå och Skellefteå med 100-årsjubileet som utgångspunkt.

Val vid årsmötet

Vid årsmötet omvaldes Bengt Forsman som ordförande på ett år. Till styrelseledamöter på två år omvaldes Lennart Jonsson, Hörnefors, Ivar Söderlind, Umeå och Leif Hellgren, Skellefteå. Henry Lövbom, Umeå nyvaldes på två år efter Harald Larsson, Skellefteå som avlagt sig återval.

Övriga ledamöter i styrelsen med ett år kvar på mandattiden är Peter Möllersvärd, Umeå, Lars Öster, Jörn, Erik Svensson, Umeå och Birgit Haglund, Umeå. Revisorer: Lars-Olov Hansson, Umeå och Tore Brännlund, Umeå med S O Lindqvist, Umeå som suppleant. Valberedning: Sven Rönmark, Umeå, Sam Ersson, Åsele, Ingrid Lundberg, Umeå och Jarl Svensson, Skellefteå. Den sistnämnde ersatte Allan Boström, Skellefteå som avlagt sig omval. Årsmötet avslutades med att Bengt Forsman avtackade Harald Larsson och Allan Boström för många års arbete i styrelsen resp valberedningen.

Caféträff med Vännäs Skidklubb den 8 april 2003

av Ivar Söderlind

Västerbottens Idrottshistoriska Sällskap hade den 8 april en mycket intressant och trevlig caféträff med Vännäs Skidklubb. De 14 idrottskunniga deltagarna hade samlats i trivsamma Lägerhyddan, Vännäs Läger. Olof Jusslin, tidigare mångårig ordförande i föreningen, hälsade välkommen. Inledningsvis berättade han och Sture Gottneresson, med fin assistans av många andra idrottsledare som fanns på plats, om idrott i Vännäs innan Vännäs Skidklubbs bildades 1960. Sedan följde, med hjälp av klubbens 40-årsskrift från 2000, en genomgång av milstolpar i skidklubbens drygt 42-åriga tillvaro. Här följer ett urval av vad som kom fram.

Många föreningar i Vännäs

Vännäs Skytteförening (bildad 1893), Vännäs Idrottsförening (bildad 1901), IFK Vännäs (bildad 1919), Vännäs AIK (bildad 1928), Vännäspojnkarna (bildad 1948), Vännäs OK (bildad 1949), Vännäs Motorklubb (bildad 1952), Vännäs Volleybollklubb (bildad 1971), Vännäs Hockey Club (bildad 1979), Vännäs Friidrottsförening (bildad 1990) etc har varit och är i några fall fortfarande framgångsrika föreningar med många goda idrottsutövare. Redan på 1800-talet arrangerades skyttetävlingar i Vännäs och strax efter sekelskiftet 1900 skidtävlingar i längd- och backlöpning. Höjdpunkten var tävlingarna i hopp backen på Hemberget inför stora åskådarmassor (se särskild artikel).

Ända in på 1950-talet hade Vännäs duktiga backhoppare med framskjutna placeringar vid DM.

Rune Edebro i auktion med bambustav på 40-talet. (Fotoägare: Västerbottens Friidrottsförbund)

På 1930-talet var bl a Greta Dahlqvist framgångsrik i längdåkning på skidor.

Duktiga friidrottare i Vännäs

På 1940- och 1950-talet fanns det många duktiga friidrottare i Vännäs. Den allra främste var stavhopparen Rune Edebro, som tävlade för Vännäs AIK och från 1949 för Vännäspojarna. Han vann 13 raka DM-tecken i stav åren 1938-1950. Hans distriktsrekord på 3.85 från 1946 överträffades inte förrän 1959. Rune var 1947 med i friidrottslänslagets 52 timmar långa skräckresa över Kvarken i upp till 27 sekundeters storm - den i Västerbottens idrotts historia kusligaste resa som någonsin företagits. Med på båtresan var ytterligare två friidrottare från Vännäs AIK, kulstötaren Martin Lundqvist (distriktsmästare två gånger) och spjutkastaren B Nordström (JDM-mästare 1946). Efter att Vännäsborgs kolstybbsbanor legat i träda många år drog Vännäs Friidrott med Bertil Lundqvist i spetsen igång arenafriidrotten i slutet av 1980-talet. Föreningen har sedan dess haft en imponerande ungdomsverksamhet med många friidrottare högt placerade vid DM och SM i olika åldersklasser. Det allra största namnet är spjutkastaren och landslagsmannen Mattias Eriksson.

Bild från Caféträffen med Vännäs Skidklubb den 8 april. Bakre raden fr. v.: Bertil Jacobsson, Larry Strömberg och John-Erik Lindqvist. Främre raden fr. v.: Sture Gottnersson och Tore Lindqvist.. (Foto: Ivar Söderlind)

Stora arrangemang under 1950-talet var Vännäs Motorklubbs tävlingar på Pengforsbanan och under 1960-talet Ungdomens Vinterspel med som mest över 700 deltagande ungdomar. Första Ungdomens Vinterspel genomfördes 1947 i Vännäs AIK:s regi med Gunnar Lillieroth som primus motor.

”Lia” höll i trådarna

När Vännäs Skidklubb stiftades den 15 december 1960 var legendariske idrottsledaren Alvar ”Lia” Jonsson mötesordförande och Hans Ohlsson sekreterare. Med på mötet var även Erling Olsson, Gunnar Lilieroth Karl-Erik Sundgren, Mats Åhgrahn och Karl-Johan Vikström. De tre sistnämnda valdes till ordförande, sekreterare resp kassör i den nya föreningen med skidåkning på programmet. I stadgarnas första paragraf framgår att föreningen ”har till ändamål att genom utövning av idrott och friluftsliv verka för höjande av medlemmarnas andliga och fysiska fostran samt främjande av god kamrat- och idrottsanda.” Att föreningen har levt upp till dessa mål och då framför allt ”god kamrat- och idrottsanda” var det många av de närvarande vid caféträffen som gav uttryck för.

Vännäs SK hade åren 1960-67 en backsektion och 1960-1978 en alpin sektion. Terränglöpning ingick i längdsektionen till och med 1978. Från och med 1978 har Vännäs SK en huvudstyrelse med skidåkning och löpning på programmet (inga sektioner)

Den lilla föreningen med de stora arrangemangen

Vännäs SK har en lång tradition av att arrangera stora tävlingar. Ungdomens Vinterspel genomfördes för 40:e gången 1996 och var som framgått länge en av länets större tävlingar med 700 deltagare som mest. Vännäs Skidfestival, med start 1998 (arrangeras tillsammans med Spölands IF), har som mest samlat över 300 deltagare. Åren 2002, 2003 och även 2004 har Vännäs SK fått förtroendet att anordna Riksfinalen i Kalle Ankas Cup på längdskidor med ca 250 deltagare från hela Sverige. Till detta bör på skidfronten tilläggas att föreningen varje år tillsammans med Spölands IF och Tväråbäcks IK arrangerar Kommunserien och Kommunmästerskap på skidor med 70-100 deltagare i snitt.

Vännäs Halvmarathon

År 1985 anordnades, på initiativ av Olof Jusslin, Vännäs Halvmarathon för första gången. Tävlingen blev snabbt en deltagar- och arrangörsmässig succé med som mest över 400 deltagare. Varje år sedan 1986 har tävlingen haft DM-status och 1994 fick föreningen förtroendet att arrangera SM och VSM på halvmarathon. Även 1998 avgjordes här VSM och 2004 har Vännäs SK återigen fått hedersuppdraget att arrangera halvmarathon-VSM. Ett utdrag

ur förbundskontrollanten Bengt Forsmans rapport till Svenska Friidrottsförbundet efter SM 1994: "Ett gediget arrangemang. Perfekt helt enkelt. God stämning trots morgonens regn. Speakerfunktionen vid målgången var saklig och informativ. Resultatservicen mycket föredömlig. Hela resultatlistan klar för utdelning kl 15.20. Gedigen prissamling. De aktiva nöjda!" Övertecknad kan understryka att liknande vitsord har Vännäs SK fått efter varje års Vännäs Halvmarathon. På löpningssidan anordnar man vidare varje höst Vännäs Terrängserie med uppåt 70 deltagare varje gång.

Idrottsliga framgångar

De största idrottsliga framgångarna har skidåkarna Örjan Emanuelsson, Maria Molander och veteranen Odd Wennebo haft. Örjan blev i början av 1980-talet etta och tvåa vid USM på skidor, tre gånger segrare i Kalle Anka etc. Senare när han tävlade för IFK Umeå och Bergeforsens SK tillhörde han junior- och senioreliten i Sverige i flera år. Maria Molander vann flera gånger UDM på skidor och hade framskjutna placeringar vid Kalle Anka och USM. När hon tävlade för Lycksele IF och Stockviks SK tillhörde hon under flera år skidlandslaget, deltog i JVM, vann SM-medaljer och deltog i flera världscuptävlingar. Odd Wennebo har sedan 1998 vunnit ett tiotal medaljer vid Veteran-SM på skidor i åldersklasserna M65-M75. Vid Veteran-VM har han också vunnit många medaljer och har vid några tillfällen blivit världsmästare i sin åldersklass.

260 medlemmar

I övrigt noterar vi att av klubbens 260 medlemmar är ca 150 aktiva i skid- eller löparaktiviteter. Man har gemensamma träningar för barn/ungdom och vuxna. Vintertid håller man till i det egna spåret vid Liljahallen. Det ordnas också gemensamma resor till både skid- och löpartävlingar. Varje år deltar många från klubben i Vasaloppet. I Vindelälvsloppet har klubben troget varit med och deltar efter två års uppehåll återigen 2003.

I sitt tacktal uttryckte Idrottshistoriska Sällskapets ordförande Bengt Forsman förhoppningen att Vännäs Skidklubb skall fortsätta sin imponerande verksamhet både som stor tävlingsarrangör och med sina fina ungdomssatsningar på skid- och löpningssidan.

Föreningshuset, Vännäs köping

D A N S söndagen den 6 februari klockan 20—24. — Musik:
T H E H A P P Y B O Y S.

Annons ur VK från 1944

Skidtävlingar i Vännäs i början av 1900-talet

av Ivar Söderlind

Wännäs Idrottsförening som bildades 1902 arrangerade många skidtävlingar i början av seklet. I mars 1904 bjöd man för första gången in andra idrottsföreningar att delta i tävlingar i längdloppning och backloppning. Förutom från arrangörsföreningen kom de bästa löparna från IFK Umeå, Umeå Idrottsförening och Lycksele Godtemplares IF. Längdloppningens 25 km under lördagen hade samlat 22 deltagare. Tävligen gynnades av vackert väder och gott före. Segrade gjorde Hjalmar Eriksson, Lycksele Godtemplares IF med tiden 2 timmar 39 sekunder, 12 sekunder före klubbkamraten Oskar Hedman. På tredje plats 6 minuter efter kom IFK Umeås kände åkare V Vik och på femte plats lika kände Albin Sandström som tävlade för Umeå Idrottsförening. Albin var en av tre skidåkande bröder från Öhn senare kända skidtilverkare i Stockholm. Segraren i Vännästävlingen 1904 fick silvermedalj och större silverbägare medan tvåan tilldelades silvermedalj och bägare. Lagsegern tog överlägset hem av Lyckseleklubben där sjätteplacerade Arvid Franklin var tredje lagmedlem.

Hoppbacke på Hemberget

Tävlingarna i backloppning avgjordes dels på södra älvstranden nedanför Vännäs stationssamhälle för 10-15-åringarna och dels i Vännäs Idrottsförenings backe på Hemberget vid Vännäs kyrka. Bland de yngre ”visade samtliga täflande goda ansatser att blifva duktiga backlöpare och täflingen gick med lif och lust, trots åtskilliga kullerbytto, hvilka ej afskräckte dem som som råkat ut för missödet.” (Westerbotten 8 mars 1904).

I tidningen ”Westerbotten” framgår vidare att dagens höjdpunkt var tävlingen i backen på Hemberget ”där stora skaror åskådare njöto af backlöparnes prestationer, flertalet som vanligt utan att erlægga den lilla inträdesafgiften. Många vackra hopp presenterades i synnerhet af Umeborna, hvilka glänste med sina vackra nedslag och sin vackra hållning. Äfven några av Vännäsborna presterade en synnerlig vacker åkning.”

Skidtävling 1905

Under följande år fortsatte tävlandet i Vännäs både för vuxna och barn. Lördagen den 1 april 1905 anordnades en skidtävling för skolbarnen i Vännäs kyrkby. Vi saxar ur tidningen Westerbotten:

”I den för ett år sedan inrättade skidbanan å Hembergets västra sida visade de unga gossarna sina mästerprof.

En ansenlig åskådarskara var församlad och bifallsyttringarna för de storartade hoppen och den goda hållningen kommo de unga rikligen till del. Mest intressant var att åse med hvilken säkerhet ett par småskolepiltar deltog i täfingen. Tack vare åtskilliga frikostiga penninggåvor kunde alla de elfva täflande erhålla pris. Med glädje öfver den lyckade uppvisningen och de erhållna priserna skyndade de täflande små till sina respektive hem för att vara först att kungöra segern.”

Ärade Vännäsbor!

Undertecknad får härmed tillkännagifva, att jag i Vännäs stationssamhälle i Ångströmska gården öppnat en förstklassig

Frukt- & Matvaruaffär;

och skall jag städs tillhandahålla de allra bästa varor till billigaste priser, hvarför jag tager mig fröheten utbedja mig ärade allmänhetens välvilliga hägkomst.

Högaktningfullt

Axel Nordgren.

Annons ur Westerbottens-Kuriren från 1901

Vännäs, ODEON.

Onsdag 7,15 o. 9,15. Barnförbj.
Spioneri, stämplingar, spionage,
spänning!

Över Stilla Havet

— med —

**HUMPHREY BOGART
MARY ASTOR**

En rafflande film där regis-
sören tillvaratagit alla möjlighe-
ter att hålla publikens nerver på
halspän.

Annons ur Västerbottens-Kuriren från 1944

Kalvträsk tidiga idrottshistoria - bildsvep

Framtaget av Bruno Lundström

I Visuellt nr 25, september 2002 presenterades friidrotten i SK Örnvingen, Kalvträsk åren 1933-1937. Inför öppnandet av Kalvträsk Historiska Museum sommaren 2003 har Conny Lundström scannat fram foton, som kompletterar dokumentationen av friidrotten i Kalvträsk på 30-talet.

Några av segrarna vid en klubbävling i Kalvträsk (troligen 1935): fr. v. Einar Signarsson, Valdemar Lindberg, Mauritz Berglund, Birger Konradsson, Ivar Nilsson och Gustav Boman.

Ivar Nilsson (med AIK på tröjan - han tävlade för Skellefteå AIK 1934) var 1935 distriktsmästare på 1500 m, 5000 m, 10000 m och terräng 7000 m. Samma år blev han 7: a vid SM I 0000 m på Stockholms Stadion med tiden 33.20.4, då nytt distriktsrekord. På foto saknas bl.a. Evert Westman, distriktsmästare i diskus 1935 och senare den förste västerbottning att kasta diskusen över 40 m.

Aktiva, ledare och funktionärer vid SK Örnvingens klubbmästerskap 1935. Bakre raden: Johan Berglund, August Högdahl, Rudolf Johansson, Valdemar Lindgren, Bertil Westman (JDM i stav 1937, femkamp 1938), Evert Westman, Erhard Westman, Birger Konradsson, Sture Söderström, Petrus Nilsson, Uno Konradsson, August Westman, och Edvin Lindgren.

Främre raden: Gustav Boman, Alvar Lindberg, Valther Karlsson (ordf.), Erik Westman (DM-bäst i diskus 1935), Valdemar Lindberg (kassör), Ivar Nilsson ("Kalvträskam" DM-etta 1935 på 1500 m, 5000 m, 10000 m och terräng 7000 m), Fredrik Berglund, Mauritz Berglund (sekr), Manfrid Holmgren, Gunnar Lustig, Signar Konradsson, Einar Signarsson.

En absolut nykter

Rockskräddare

får stadigvarande kondition hos *N. O.*
Frykholm, Nysätra, Ånåset. 168

Annons ur Westerbottens-Kuriren från 1901

Avtäckning av minnesplatta på Gammlia den 7 september 2003

av Lennart Jonsson

Avtäckningen av den minnesplatta som bekräftar att Gammliaområdet enligt 100-årsjubilerande RF är en av Sveriges 100 mest intressanta idrottsanläggningar ägde rum på kulturhusens dag den 7 september. Plattan är placerad på Gammliaavallen och ceremonin skedde inför en skara på 12 personer, varav de flesta medlemmar i Västerbottens idrottshistoriska sällskap. Dess ordförande Bengt Forsman var den som höll i trådarna och gav en historik över tillkomsten av alla anläggningar allt ifrån 1920-talet till våra dagar. En tack-samhetens tanke gick också till kommunens fäder, som för så lång tid tillbaka var förutseende nog att avsätta ett så stort område i utkanten av staden att Gammlia med sin nuvarande centrala placering i Umeå är unikt i Sverige.

Bland de närvarande vid avtäckningen var byggnadsantikvarie Lena Tengnér, som förde fram Gammliahallen och Mimerskolans gymnastikbyggnad som goda exempel på, att idrottsanläggningar verkligen är kulturhus.

Av de två andra västerbottniska idrottsanläggningarna som finns med på RF:s hundralista, så skedde avtäckningen av minnesplattan för Ingemarbacken i Tärna samma dag som för Gammliaområdet, medan samma ceremoni för kugelbanan på Norrbyuskär får anstå tillsvidare. Detta på grund av oklarheter om ägandeförhållandet av byggnaden för närvarande.

Bengt Forsman talar vid avtäckningen av minnesplattan. (Foto: Ivar Söderlind)

Cafeträff med Martin Lundström och Erik Svensson den 16 september 2003

Av Lennart Jonsson

Västerbottens Idrottshistoriska Sällskaps inbjudan till en caféträff hos Västerbottens museum i Umeå onsdag den 16 september, samlade 28 deltagare. Dessa tog sig först en titt på RF:s förnämliga utställning "Idrottsliv" med anledning av 100-årsjubileet, innan det var dags att bänka sig i bio Abelli för att lyssna när veteranerna Erik Svensson och Martin Lundström berättade episoder ur sina rika idrottsliv.

Erik Svensson berättade

Efter välkomnande ord av sällskapetets ordförande Bengt Forsman var Erik Svensson först ut på podiet. Med ett aktivt förflutet i Skövde som spelare i såväl fotboll som bandy och handboll, kom han 1938 till Umeå, där han snabbt blev en tillgång som ledare både inom Umedalens IF och för hela länet. Tjugo år som ordförande i Västerbottens idrottsförbund talar sitt tydliga språk om detta, där Erik var inblandad på något sätt i det mesta som hände inom idrotten i länet. År 1988 tog han initiativet till bildandet av idrottshistoriska sällskapet och var dess förste ordförande, men har nu överlämnat ordförandeklubban för att i stället sköta kassörssysslan.

Av hans många idrottsminnen kan nämnas Umedalsterrängen 1939, som trots att banan måste skottas ren från snö samlade 2 000 betalande åskådare, som följde den hårda kampen om segern mellan Henning Sundesson och Henry Kälarne. Men det allra starkaste minnet härrör från 1947 i triangel-kampen i friidrott mellan Västerbotten, Ångermanland och Norrbotten där Affe Westman säkrade AC-segern med en halv poäng genom att trots en avsliten hälsa på den avslutande stafettsträckan hoppa på ett ben de sista 100 metrarna och vinna.

Guldolympiern Martin Lundström från Risliden

Martin Lundström kom till Umeå 1945 och knöts via Monark till IFK:s skidstall. Förutsättningarna för att bli en god skidåkare hade grundlagts hemma i Risliden genom skidåkning till skolan under vintertid och senare genom skogsarbete. Kanske också av den getmjölk som hans skidintresserade mamma tyckte att han skulle dricka. En liter om dagen var receptet och det gick, om man bara höll för näsan.

1948 blev Martins stora år med seger på 18 km vid OS i S:t Moritz och i stafetten, där han på sista sträckan kunde ge sig tid att valla om bakhala skidor och ändå vinna klart. Segrarna i OS följdes upp vid SM på 18 och 30 km och i Holmenkollen på 18 km. Vid VM i Rumford år 1950 ingick Martin i det segrande svenska stafettlaget. Många andra segrar har det blivit på äldre dagar vid VM för veteraner.

Ordförande i IFK Umeå

Martin Lundström fortsatte efter sin aktiva tid som ledare och blev således ordförande för IFK år 1959, ett uppdrag som han fullföljde under 18 år. Och som idrottsintresset fortfarande finns kvar, så kommer säkert hans kunnande och erfarenhet att utnyttjas för världscuptävlingarna som arrangeras i Umeå nästa år.

Erik Svensson och Martin Lundström erhöll välförtjänta blommor från VIS och applåder från åhörarna, där ytterligare en idrottsveteran – 90-åriga Gunnar Lillieroth – återfanns.

Erik Svensson och Martin Lundström talar inför intresserade åhörare på Bio Abelli.
(Foto Ivar Söderlind)

Gamla Läroverkets (Mimerskolans) gymnastikhus i Umeå

av Ivar Söderlind

Gammlia idrottsområde är en av de ca 100 idrottshistoriska platser i Sverige som skyltas upp till Riksidrottsförbundets 100-årsjubileum 2003. I samband med avtäckningen av minneskylten den 7 september (som ett led i kulturhusens dag) gav byggnadsantikvarie Lena Tegnér från Västerbottens Museum intressant information om både Gammliahallen (fd Sporthallen), invigd 1958, och om gamla läroverkets (numera Mimerskolans) gymnastikhus, invigt 1892. Båda är exempel på byggnader som har stort kulturhistoriskt intresse. Hennes berättelse väckte mitt intresse att skriva en artikel om den senare byggnaden och dess förhistoria. Av intresse är också att jag i förra numret av Visuellt felaktigt uppgav att kugelbanan på Norrbyuskär (uppförd 1899) sannolikt är länets äldsta kvarvarande idrottsanläggning. Frågan är nu om gamla läroverkets gymnastikhus från 1892 är länets äldsta? Eller känner våra läsare till ännu äldre anläggningar som fortfarande finns kvar?

Tidig idrott i skolorna

Före 1880, innan det fanns några egentliga idrottsföreningar i Sverige, förekom bara spridda ansatser till organiserat idrottsliv i Västerbotten liksom i övriga Sverige. I vårt län utövades tidigt idrott i en del skolor bl a genom att mindre skidtävlingar i ”längd- och backlöpning” anordnades. Men framför allt förekom idrott i vissa skolor genom den obligatoriska skolgymnastiken i Per Henrik Lings anda. Linggymnastiken gynnades av det ökade intresset för försvar och fysisk fostran i 1800-talets mitt och bestod av ”en uppsättning systematiskt och vetenskapligt konstruerade rörelser som oftast genomfördes efter ett strikt reglerat mönster i skolan”. Även om läroverksstadgorna 1807 och 1820 liksom Folkskolestadgan 1842 angav att sådan exercisartad gymnastik och andra kroppsövningar (i 1807 års Läroverksstadga anbefalldes särskilt ”klivning, hopp, viltige och simning) skulle finnas på skolschemat är det högst osäkert var och hur ofta sådana övningar verkligen förekom i länets skolor.

Första gymnastikhuset i Umeå 1832

Men redan 1832 förekom skolgymnastik i Umeå. Då fick Trivialskolan i staden (föregångare till Läroverket) ett gymnastikhus intill skoltomten beräknad för högst 50 lärjungar. Det var en timmerbyggnad som var 21 alnar lång, 14 alnar bred och 8 alnar hög (ca 12,6, 8,4 resp 4.8 m), inte särskilt

imponerande enligt dagens synsätt. ”Den hade blott en enda kakelugn och stod ej att värmas upp ordentligt, när det var kallt ute.” Arbetet leddes av den omtalade komministern och vice pastorn i Umeå landsförsamling Johan Anders Linder (1783-1877). Förutom sin gärning som prästman var han en mångsysslare av rang som bl a framträdde som kompositör, författare, byggmästare och arkitekt. Gymnastikhuset användes inte bara för gymnastiska övningar för Trivialskolans elever utan även några år som lokal för teatersällskapet Thalias föreställningar och någon tid också som provisorisk folkskolesal.

Nytt gymnastikhus 1865

Att gymnastiken tidigt var ett viktigt inslag vid elementarläroverket i Umeå (som genom läroverksreformen 1849 ersatte Trivialskolan) bekräftas vidare av att det under åren 1864-65 uppfördes ett nytt gymnastikhus i Umeå då ”gamla gymnastiklokalen var alldeles för liten och hade olägenheten att ligga utom läroverkstomten”. Huset var ett av Umeås allra största trähus som var byggt i rektangulär form, ljusmålat och täckt av plåttak. De exakta måtten är okända då varken fotografier eller fullständiga ritningar av huset finns bevarade. Förutom gymnastiksal fanns i byggnaden ett antal lärosalar, kemisal, museirum och en lägenhet för den nye skolvaktmästaren. Den stora gymnastiksalen i byggnadens mitt var försedd med läktare och tjänstgjorde också som lokal för offentliga konserter och föredrag. Offentliga gymnastikuppvisningar förekom här tidigt och blev ännu vanligare då Umeå Gymnastikförening bildades 1881.

Läroverkets nya gymnastikhus stod klart 1892

Vid stadsbranden den 25 juni 1888 brann på några få timmar all träbebyggelse mellan Renmarksbäcken (nuvarande Renmarksplanaden) och Östra Esplanaden ned. Nästan alla institutionsbyggnader och 201 enskilda gårdar blev lågornas rov. Umeå högre allmänna läroverk förlorade både skolhuset från 1860 och gymnastikhuset från 1865 med nästan alla inventarier. För läroverkets del upplevdes ett nytt gymnastikhus som den mest brådskande byggnadsuppgiften. Ritningarna till det nya huset av stadsarkitekt F O Lindström fastställdes i januari 1891, grunden låg klar i maj 1891 och den 15 oktober 1892 kunde invigningen äga rum. Byggnadskostnaden uppgick med inredning, uppvärmning och elektrisk belysning (!) till närmare 58.000 kronor, som i huvudsak täcktes av den brandskadeersättning man fick efter branden. Gymnastikhuset uppfördes i tegel med slätputsad fasadyta och fick sin placering på läroverkstomten norr om Skolgatan i nordsydlig riktning. Entrépartiet från söder mot Skolgatan rymde ursprungligen omklädningsrum och lärarrum i bottenvåningen och materialrum och en liten lägenhet för skolans vaktmästare i övervåningen. Den stora gymnastiksalen har höga,

smala, segmentbågiga fönster, och väggen delas upp av smäckra, stödjande murpelare. Gymnastiksalens inredning ritades av en lärare vid Kungliga gymnastiska centralinstitutet i Stockholm. Salen värmdes upp av fyra järnkaminer, en i vardera hörnet.

Läroverkets gymnastikhus vid Skolgatans norra sida.
Foto från 1890-talet. VMU. Umeå stadsbyggnadshistoria 1621-1895.

Många aktiviteter

Ett av materialrummen var avsett för gevär och ammunition, vilket visar den betydelse vapenövningar och exercis hade i gymnastikundervisningen vid denna tid. Även i fackkretsar blev stadsarkitekt Lindströms skapelse livligt uppskattad. Vid "Verldsutställningen" i Chicago 1893, då ritningar och fotografier av huset presenterade, betraktades det som ett lysande exempel på moderna svenska gymnastikbyggnader.

Fortfarande är gymnastikhuset i fullt bruk. Genom åren är det många Umebor som tillbringat åtskilliga timmar här sysselsatta med olika aktiviteter. Skolgymnastik, frivillig gymnastik, uppvisningar i gymnastik och idrott, idrottstävlingar, boxningsgalor, musikkonserter, cabareer, teater, allmän dans, skoldans, föreläsningar etc är exempel på aktiviteter som pågått och delvis fortfarande pågår i denna kulturhistoriskt så intressanta byggnad.

Hudvudkällor:

Karin Eriksson, Studier i Umeå stads byggnadshistoria 1621-1895, Umeå Studies in the Humanities, Umeå 1975, s 56-59, 194-197
Umeå Stads Historia 1588-1888, Umeå, s 412-416
Umeå Stads Historia 1888-1972, Umeå 1972, s 163-170

U. I. F.

håller i och för idrottens befrämjande **stor aftonunderhållning** Söndagen den 3 Mars kl. 7 e. m. enligt följande

Program.

1. Musik
2. Atletik af samtliga medverkande.
3. Lyftning efter fritt val.
4. Sångnummer.
5. Clown nr af Pelle o. Olle.
6. Lyftning af levande vigt.

◆ Paus 10 minuter. ◆

7. Musik.
8. Brottnig.
9. Sång.
10. Champion of the worlds a
11. Musik.
12. Tablå med sång
13. Pantomim.
14. Musik.
15. Tablå.
16. Slutmarsch.

Biljettpris: 1:a plats 1 kr., 2:a plats 75 öre, 3:e plats och läktaren 50 öre,

OBS! Biljetter tillhandabålles i Forsbergs färghandel, samt vid ingången från kl. half 7 e. m.

Umeå Idrottsförening.

122

Den sköna
AMERIKANSKAN
Miss

**Hetty Dune
Moore**

å **Gymnastiksalen**

i Umeå

Onsdagen den 13 januari 1901 kl. 8 e. m.

En stor

**Föreställning i Trolleri,
Magi, Hypnotism Jankeläsning och Spiritism,**

Som tillkommer på föreställningen skall den holliske

Fakiren Mr Makkador

som också första gången uppträder i Sverige, utöfa sitt underbara nummer.

Le Mystère de Ceylon.

Miss Moore

uppträder endast i äkta turkiska kostymer, prets desamma som hon burit under sin holliska fångenskap i Turkiet.

Kom i håg att en föreställning som denna har aldrig varit gifven härstades.

Program erhålles vid ingången gratis.

Biljettpriserna äro: 1: 50, 1 kr., 75 och 50 öre.

OBS.!

U. I. F.

håller i och för

idrottens befrämjande

Stor Aftonunderhållning

å **Gymnastiksalen**

Söndags den 3 Mars kl. 7 e. m.

hvarvid bl. a. förekommer:

● **Atletik och Brottnig** ●

under ledning af Sveriges instruktör,

hr **J. E. Ahman.**

Mångsköt och Orkester komma all medverka.

Biljettpris: 1:a plats 1 kr., 2:a plats 75 öre, 3:dje plats och läktaren 50 öre.

OBS! För undvikande af trångsel finnes biljetter i **Umeå A. Forsbergs Färghandel.**

Hopp utan anlopp försvann på 1960-talet!

av Ivar Söderlind

Hopp utan anlopp, eller stående hopp som det ofta kallades, har försvunnit från friidrottens tävlingsprogram. Sista gången svenska mästerskap och distriktsmästerskap arrangerades var 1965 och efter det har denna typ av friidrott endast sporadiskt utövats i Sverige. Utomlands försvann grenarna, med några undantag, redan på 1940-talet.

Regler för hopp utan anlopp

Innan vi närmare går in på denna annorlunda friidrotts historia är det på sin plats att något beröra regelverket. I Svenska Friidrottsförbundets "Tävlingsregler för friidrott" utgivna 1956 finns tävlingsreglerna för hopp utan anlopp (s k stående hopp) utförligt redovisade:

Stående längdhopp

"Hoppet utföres från en på marken (golvet) liggande ansatsplanka, som icke får vara fjädrande. Fötterna skall samtidigt lämna plankan. Nedhoppet skall ske i lös mark (matta), liggande i samma plan som ansatsplankan. Om matta användes, måste de tävlande krita hämlarna så att nedslaget å mattan tydligt avtecknas. Användes läderskor med klack, skall denna vara normalt placerad på skon. Det står den tävlande fritt att stå med främre delen av fötterna över ansatsplankans ytterkant, men beröres någon del av fötterna den framförliggande marken, räknas detta som ett fullt försök, vilket icke mätes".

Höjdhopp utan anlopp

"Vid höjdhopp utan anlopp får den tävlande placera fötterna i vilken ställning som helst. Sedan slutlig utgångsställning intagits får han endast lyfta dem från marken vid upphoppet eller försök därtill. Dubbelansats får sålunda ej göras; hopp med sådan ansats räknas som misslyckat försök. Tävlende får efter att ha intagit utgångsställning för hopp göra upprepade knäböjningar och knästräckningar, vagga fram och tillbaka samt växelvis lyfta hälar och fotblad (tår) från marken. Fotvridning är icke tillåten. Vid upphoppet skall fötterna samtidigt lämna marken från utgångsställningen. Om tävlande lyfter någondera foten från marken eller glider med den utmed marken, räknas detta som fullt försök. Hoppet skall för att anses regelrätt utföras så, att huvudet ej är lägre än sätet, då detta passerar ribban."

Tilläggas bör att efter en regeländring under 1960-talet blev det tillåtet att ha huvudet lägre än sätet vid ribbpasseringen. Detta ledde till att resultatnivån väsentligt höjdes.

Det visade bl a 19-årige Sam Johansson, Älmhults IF som 1966 med "hemmagjord" dykstil tangerade det inofficiella världsrekordet i stående höjd med 177.

Internationell historik

Hopp utan anlopp förekom redan under antiken i form av stående längdhopp med jämnfota avhopp med hantlar i händerna. I mitten på 1800-talet ingick stående längd och höjd i det skotska tävlingsprogrammet och förekom tidigt även i USA. Stående tresteg utövades ursprungligen på Irland men har sällan förekommit som tävlingsform (fanns med i OS 1900 och 1904). I Sverige har det endast sporadiskt tävlats i grenen. Tävlingar i hopp utan ansats infördes vid OS i Paris 1900 och fanns med sista gången vid OS i Stockholm 1912. Efter denna tid har grenarna avförts från tävlingsprogrammet i de flesta länder. Förutom i Sverige utövades de längst i USA, Finland och Norge.

Ray C Ewry, USA vann tio OS-guld

Vid premiären för stående hopp i OS 1900 i Paris lade amerikanen Ray C Ewry (1873-1937) beslag på segrarna i stående längd, höjd och tresteg. Segerraden 3.20, 165 och 10.55 imponerar. Han upprepade segrarna vid OS i St Louis 1904. Segerresultatet 3.47.5 i stående längd

stod sig sedan som världsrekord i mer än 40 år! Vid OS i Aten 1906 och London 1908 vann Ewry återigen stående höjd och stående längd. Sedan drog sig den 35-årige amerikanen tillbaka med väl förrättad värv. I tio års tid hade han då varit oslagbar i sina två specialgrenar. Ray var 185 cm lång, vägde 75 kg och hade en fantastisk spänst i sina vrister. Han hade dessutom utmejslat sin stil till fulländning och är den främste specialisten på stående hopp som funnits. Med tio guld vid fyra olympiska spel är han världens mest segerrike olympier genom tiderna

Svenska mästerskap i stående hopp

Innan 1966, var inomhusfriidrott i Sverige och Västerbotten oftast detsamma som hopp utan anlopp som kunde anordnas i små gymnastiksalor. I takt med att vi började få inomhusbanor som tillät friidrott av utomhussnitt försvann de stående hoppen och 1966 ersattes SM i stående hopp av de första

Sam Johansson,
Älmhults IF.

Riksmästerskapen i friidrott inomhus på Johanneshov Isstadion Där hade man byggt upp en inomhusbana på 184,4 m med doserade kurvor. Tolv herrgrenar och sju damgrenar fanns på programmet

Svenska Mästerskap i stående längd och höjd infördes 1908 med Ragnar Ekberg, Hammarby IF som segrare i båda grenarna. Han noterade goda 1.45 resp 309. De fem första åren avjordes tävlingarna utomhus men alla år från 1916 till och med avslutningen 1965 arrangerades SM inomhus, vad gäller den manliga delen Åren 1916-1935 fanns även "gymnastikgrenarna" grenhopp och mellan hopp med på SM-programmet inomhus. Allan Gustafsson, Örgryte IS var en lång följd av år Sveriges bäste i stående hopp. Under åren 1939-1952 vann han SM i stående höjd tio gånger och SM i stående längd fyra gånger. Sista gången SM avgjordes 1965 vann specialisten Göran Fredriksson, Kronobergs IK stående längd på svenska rekordlängden 3.43 och stående höjd på 166 (han hade då själv svenska rekordet på 169). SM i längd utan ansats för kvinnor har arrangerats varje år sedan 1928. Edit Sandgren, Göteborgs KV IK premiärssegrade med 2.49. Ända fram till 1953 avgjordes tävlingen utomhus men 1953-1965 var man inomhus. Sista gången 1965 vann Gunilla Cederström, Malmö AI med 2.72. Totalt vann hon SM i grenen fem gånger.

Stående hopp i Västerbotten

I Västerbotten anordnades Distriktsmästerskap i stående höjd och stående längd för män under perioden 1910-1965 och DM i grenhopp och mellan hopp 1923-1946 De första åren på 1910-talet avgjordes tävlingarna utomhus. DM i stående längd för kvinnor arrangerades 1952-1965, alla år inomhus. Vid DM i allmän idrott i Umeå 1910 vann Curt Fromm, I 20 IF längdhopp utan ansats med fina 2.77 Han hade tidigare vunnit DM på 100m med 11.2, en tid som med tanke på dåtidens utrustning och löparbanor var sensationellt bra. Tiden var distriktsrekord under många år. Premiärsegrare i stående höjd 1910 blev Harald Sjöberg, Umeå Läroverks IF med storfina 1.40. Werner Eriksson (senare Lever), IFK Umeå – inflyttad från Sundsvall- satte 1928 distriktsrekord i stående höjd med 1.47, ett rekord som stod sig i tjugo år. Två gånger blev han distriktsmästare i stående längdhopp och fyra gånger mästare i stående höjd hopp 1924-1930. Ett spänstfenomen var också skolpojken och friskusén Börje Uhnöo, IFK Umeå som åren 1925-1927 vann fyra DM i stående hopp. Senare under sin Uppsalatid gjorde han sig känd för att med dykstil – då ej tillåten – störta sig över 2 meter i höjd med ansats.

Sixten Granholm länsbäst

Länets bäste i stående hopp genom tiderna med 15 distriktsmästerskap 1931-1943 är Sixten Granholm, IFK Umeå Vid SM 1938 blev han sjua i stående längdhopp med distriktsrekordet 3.14, Det rekordet stod sig mer än tio år.

Sista DM-mästarna 1965 var Kenneth Lundmark, Skellefteå AIK i stående höjd med 150 och Kenneth Furberg, Skellefteå AIK i stående längd med 3.11. Kenneth blev några år senare svensk mästare och rekordhållare i höjd – men med ansats(2.18) Första DM-segraren i stående längd på kvinnliga sidan 1952 var Elisabeth Johansson, Skellefteå AIK, segerresultat 2.24, och siste DM –segraren 1965 Sara Jonasson, IFK Umeå med 2.34.

Distriktsrekord i stående hopp

Avslutningsvis noterar vi att distriktsrekorden i stående hopp imponerar. Distriktsrekordet i stående längd har Nils Hänström, IFK Umeå med 3.17 från 1963. Nils blev sju gånger distriktsmästare 1958-1964. Vi noterar också att VIS:s nuvarande styrelsemedlem Leif Hellgren, Skellefteå AIK hoppade 3.12 som 18-åring 1953, självklart juniordistriktsrekord. Rekordet i stående höjd både för seniorer och juniorer innehas av Lennart Hedmark, Skellefteå AIK – senare världsstjärna i tiokamp. Som 18-åring 1962 hoppade han fina 1.58. Återstår att redovisa att Agneta Werge, IFK Umeå är rekordhållare i stående längd på kvinnliga sidan med goda 2.47 från 1961, hennes segerresultat vid DM det året.

Ray C Ewry vinner stående höjd vid OS i St. Louis 1904 med 1.50 (personrekord 1.66). Han är den främste specialisten på stående hopp genom tiderna och vann 10 olympiska guldmedaljer 1900-1908 (stående höjd, längd och tresteg).

Stående höjdhopp den 11 mars 1962 i läroverkets gymnastiksal, Skellefteå.

Hopparen är Martin Holmström, Skellefteå AIK som 1961 utomhus klarade 2.01 med ansats.

Svar på frågesport Vem är det? Smeknamn 2002:2

av Åke "Fotrex" Forsberg

Här följer svar och pristagare på frågesporten i förra numret av Visuellt. Tyvärr är det bara Sven Erik Fahlman, Skellefteå som skickat in svar denna gång. Han hade imponerande 17 rätt. Han "missade" fråga 87), 91) och 94) men var nära att klara även dessa frågor. I samtliga fall hade han rätt efternamn. Pota Johansson kallade han Leif, Ångan trodde han var Rune Ångström och Knorr kallade han Ulf Hallberg. Vi vet att många andra Visuelltläsare har stort nöje av denna frågesport och försöker besvara frågorna. Vi delar alltid ut priser i form av idrottshistoriska böcker från Idrottsantikvariatet i Stockholm, och denna gång får således Sven-Erik än en gång en valfri bok. Här är de rätta svaren med Åke Forsbergs kommentarer:

- 81) Molle, Arne Mohlin, legendarisk och stridbar fotbollsledare för "cyklisterna" i Gimonäs CK.
- 82) Molla, Lars Mohlin, hockeyproffs med förflutet i många klubbar, senast coach för Björklöven.
- 83) Lipen, Anders Sandström, Umeås Europamästare i bowling.
- 84) Junis, S-O Juneblad, bollsparkare i Sandåkern.
- 85) Högis, Lennart Höglander, skicklig hockeytränare i Rönnskär, AIK och Modo.
- 86) Flisan, Elisabeth Nilsson, Sunnanåmålvakt.
- 87) Pota, Harry Johansson, hockeycenter i Clemensnäs
- 88) Alsan, Lars Alseryd, hockeymålvakt i Clemensnäs.
- 89) Lill-Järven, Lennart Larsson, stafettvärldsmästare och i världseliten på skidor i tioalet år.

- 90) Hatte, Hans-Erik Persson, svensk juniormästare i backhoppning.
Numera trackad pälshandlare i Skellefteå.
- 91) Ångan, Ann-Christine Ångström, Lycksele, simning. Äpplet föll långt
från ... pappa Rune var fotbollsspelare och kombinerad åkare.
- 92) Hacke, Lennart Bäckström, Holmsund, fotboll och handboll.
- 93) Koppe, Erik Pettersson, SIF, bandy,. Flyttade söderut, spelade hockey
för Malmö, dog i unga år.
- 94) Knorr, Göran Hallberg, hockeymålvakt AIK, fotboll Sunnanå.
- 95) Centimetern, Ronny Sandström, IFK Umeås ishockeymålvakt.
- 96) Pygge, Ulf Larsson i Umeås berömda kycklingkedja i ishockey.
- 97) Brama, Sten-Åke Abrahamsson, fotboll i Sandvik och Holmsund.
- 98) Tjotta, Ingvar Olsson, stjärncenter i Gimonäs fotboll.
- 99) Snör dä Elmer, Elmer Alm, fotbollsmålvakt i Norsjö.
- 100) Laban, Lars Arnesson, AIK-tränare en kort tid, sedan landslagscoach.

Brama, Sten-Åke
Abrahamsson.
(Fotoägare: Ivar
Söderlind)

Lill-Järven,
Lennart Larsson

Tjotta,
Ingvar Olsson

I vanlig ordning presenterar Åke Forsberg, f d sportjournalist på Norra Västerbotten, ytterligare 20 smeknamn på västerbottniska idrottsmän genom åren. Vi repeterar Åkes introduktion:

"I den här pristävlingen är jag ute efter folk med västerbottnisk anknytning. Det kan handla om idrottsutövare, idrottsledare, sportjournalister m fl löst folk. Många är borta från jordelivet men kanske denna tävling kan få deras minne att leva ännu en tid. I något fall finns det två som haft samma smeknamn (obs bara Västerbottensanknytning). Tyvärr kan jag inte lika många smeknamn från södra länsdelen och inlandet som från Skellefteå och norra länsdelen. Likaså dominerar smeknamn på ishockeyspelare".

Skicka svaren senast den 15 december via post eller mail till Ivar Söderlind Gökropsvägen 5 B, 906 51 UMEÅ, E-post: ivar.soderlind@soc.umu.se. Vi delar som vanligt ut böcker till de tre som har flest rätt ur Ivars arkiv med idrottslitteratur från Idrottsantikariatet i Stockholm.

101) Zagallo	102) Pujje	103) Pojje	104) Lalla
105) SOS	106) Vittjärv	107) Frippe	108) Foppa
109) Zacke, 2 st	110) Zanke	111) Lill-Zacke	112) Lövet
113) Lill-Barre	114) Banjo	115) Charlie	116) Strallan
117) Ölis	118) Nacka	119) Show	120) BP

Lokala idrottssammanslutningar i Västerbotten 1946-1949

sammanställt av Ivar Söderlind

I tidigare nummer av Visuellt har 398 idrottssammanslutningar i Västerbotten redovisats i kronologisk ordning efter bildningsår. Här fortsätter redovisningen med ytterligare 99 kända idrottssammanslutningar på lokal nivå som bildades i länet 1946-1949. Även RF-anslutna skytteföreningar ingår. Vi har tidigare konstaterat att skolidrottsföreningarna dominerade under 1940-talets första hälft och det är likadant under perioden 1946-1949. Av de totalt 99 föreningar som bildades under dessa fyra år är 34 skolidrottsföreningar och endast fem av dessa finns kvar år 2002. De flesta upphörde redan under 1950-talet. Totalt 24 av de 99 föreningarna existerar fortfarande 2002. Som vanligt är Ivar tacksam för kompletteringar till och synpunkter på listan.

* = förening med detta namn existerar år 2002

	Bildad	Nedlagd
399. Burträsk Högre Folkskolas IF	1946	1951
*400. Dajkanviks Skytteförening	1946	
401. Holmsunds Skidklubb,	1946	1956
402. IF Kamraterna, Balsjöåsen	1946	1950
403. IF Kamraterna Bergliden, Skråmträsk	1946	1952
*404. IF Kamraterna Åkullsjön	1946	
405. IF Uman, Umfors	1946	1956
406. Kusmarks Skol-IF	1946	1960
*407. Kågedalens Skol-IF, Kåge	1946	
408. Kålaboda Skol-IF	1946	1958
*409. Lavsjö Idrotts- och Simsällskap, Lavsjön	1946	
410. Malgomajskolans IF, Laxbäcken	1946	1950
411. Missenträsk IF	1946	
412. Mårdsjö Skol-IF, Saxvattnet	1946	1955
*413. Sandsele Sportklubb	1946	
414. Skansholm Skol-IF	1946	
*415. Skellefteå Atletklubb	1946	
*416. Skellefteå Skidklubb	1946	
*417. Skol-IF Falken, Storuman	1946	
418. Stor-kåge Skol-IF, Kåge	1946	1960
419. Tallsjö IF	1946	1949
420. Bygdeträsk Sportklubb	1947	1956
421. Dövas IF Rask, Skellefteå	1947	
*422. Gummarks Sportklubb	1947	

	Bildad	Nedlagd
*423. Holmsunds Tennisklubb	1947	
*424. Hörnefors Skol-IF	1947	
425. Klutmarks Skol-IF, Skellefteå	1947	1954
426. Kyrkobordets Skol-IF, Skellefteå	1947	
427. Källbomarks Sportklubb, Brännfors	1947	1954
428. Malgoviks Skol-IF, Laxbäcken	1947	
429. Medle Skol-IF	1947	1961
430. Ragnvaldsträsk's IK, Gummark	1947	1952
431. Rislidens Sportklubb	1947	
432. Rökå Skol-IF, Kristineberg	1947	1952
433. Umeå BTK	1947	1956
434. Åselets Bollklubb, Fällfors	1947	1958
435. Adakgruvans Sportklubb, Adakgruvan	1948	1962
436. Agnäs Skol-IF	1948	1955
*437. Backens Skol-IF, Västerhiske	1948	
438. Brände-Kålaboda IF, Ånäset	1948	
439. Dorotea Atletklubb	1948	1955
440. Föreningen Rönnskärs-gymnasterna, Skelleftehamn	1948	
441. Granlidens IK	1948	
442. Gummarks Skol-IF	1948	1960
443. Holmsvattnets IK, Sjöbotten	1948	1953
444. Högdalsås Sportklubb	1948	1956
*445. Hökmars IF Gnistan, Hökmarsby	1948	
*446. IF Berguven, Pauträsk	1948	
447. Kanotklubben Skelleftehamn, Skelleftehamn	1948	
448. Kristinebergsgruvans Skol-IF, Kristineberg	1948	1956
449. Kvarnåsens Sportklubb, Raggsjö	1948	
*450. Lajksjö Sportklubb, Lajksjöberg	1948	
451. Latikbergs Skol-IF	1948	1956
452. Långvikens Folkskolas IF, Skellefteå	1948	1956
*453. Malgoviks GIF, Laxbäcken	1948	
454. Råstrands IK, Sappatsele	1948	
455. Solvändans BTK, Umeå	1948	1954
456. Sorsele Högre Folkskolas IF	1948	
457. Stormens IF, Slussfors	1948	1959
*458. Tegs Tennisklubb	1948	
459. Tvärålund's Skol-IF	1948	1956
460. Ultervattnet-Korsjöns IF, Överklinten	1948	1956

	Bildad	Nedlagd
461. Umforsmarks Sportklubb, Slussfors	1948	1959
462. Ursvikens Segelsällskaps Kanotsektion, Ursviken	1948	1950
463. Vattenfalls IF, Umeå	1948	1955
464. Vilhelmina Samrealskolas IK	1948	
465. Vännäs Cykelklubb	1948	1953
466. Vännäspojarna, Vännäs	1948	
467. Vännäsby Godtemplares IK	1948	1955
468. Ersmarks Sportklubb	1949	
469. Fromhedens IF, Norsjövallen	1949	
470. Granåsens IF, Gransåsby	1949	1956
471. Grundträsk IF, Norsjövallen	1949	1961
*472. Innerviks Sportklubb	1949	
473. Kattisavans IF	1949	1956
*474. Ljusvattnets IF	1949	
*475. Lycksele GF	1949	
476. Lycksele Yrkesskolas Sportklubb	1949	1952
477. Lövängers BTK	1949	1950
*478. Lövängers Skolors GIF	1949	
479. Norrbyortens IK, Taveljö	1949	1956
480. Pjäsörns Skol-IF, Bjursele	1949	1955
481. Renströmsgruvans IF	1949	1957
482. Robertsfors Högre Folkskolas IK	1949	
483. Sandfors Skol-IF, Högdalsås	1949	1960
484. Sandsjö-Lomsele IF, Lomselenäs	1949	1959
*485. Skellefteå Handbollsklubb	1949	1952
486. Skivsjö Skol-IF, Skivsjöstrand	1949	1961
*487. Skivsjöbygdens IF, Skivsjöstrand	1949	
488. Sportklubben Malmen, Renströmsgruvan	1949	1959
489. Storselets Skol-IF, Högdalsås	1949	1952
490. Sörfors Godtemplares Sportklubb, Brännland	1949	1953
491. Taveljö BTK	1949	1955
492. Umnäs Skol-IF	1949	1962
493. Vännäs Konståkningsklubb	1949	1954
*494. Åmlidens IF, Lillholmträsk	1949	
495. Ånäsets BTK	1949	1955
496. Älgsjö Skol-IF, Älgsjöås	1949	1955
497. Överklintens Skol-IF	1949	1953

Aktuella meddelanden

Genomförda caféträffar 2003 (se även separata artiklar)

Den 11 februari i IFK Umeås klubblokal berättade Karl-Uno Olofsson på ett suveränt sätt om sina erfarenheter från sin tid som landets bästa medeldistanstlöpare på 1960-talet. 29 intresserade åhörare fanns på plats.

Direkt efter årsmötet den 25 mars var det caféträff hos Norra Västerbotten i Skellefteå där sportchefen Bo Fuhrman och sportreportern Lars Pettersson initierat berättade om tidningens utveckling från en blygsam start till nuvarande starka position. Självklart hade man fokus på sportbevakningen. Träffen lockade 28 deltagare.

Vid caféträffen den 8 april med Vännäs Skidklubb i trivsamma Lägerhyddan, Vännäs Läger var 14 deltagare på plats. Olof Jusslin, Sture Gottner och de andra idrottsledarna berättade sakkunnigt om idrott i Vännäs före och framför allt efter Vännäs SK:s bildande 1960.

Den 16 september var det caféträff med idrottsveteranerna Martin Lundström och Erik Svensson i Bio Abelli, Västerbottens Museum, Umeå. Båda berättade många episoder ur sina rika idrottsliv vilket livligt uppskattades av de 28 frågvisa deltagarna. Caféträffen inleddes med en rundvandring i RF:s Jubileumsinställning.

Planerade caféträffar

Ytterligare två idrottscaféträffar är inplanerade hösten 2003

Den 14 oktober kl 18.00 i Kombihallen, Istadion, Skellefteå med Lennart "Lill-Järven" Larsson, Evy Berggren, Hasse Svedberg, Birger "Bibo" Boström och Bruno Lundström som alla kommer att berätta episoder ur sina rika idrottsliv. Träffen inleds med att fritidschefen Leif Gustavsson informerar om utställningen "Guldhjältar".

Den 11 november med Janne Åhman i matsalen på IKSU Sportcenter kl 19.00. Rubriken är "Studentidrottens och idrottsvetenskapens utveckling vid Umeå Universitet".

Definitiva datum och platser för Caféträffar under våren 2004 fastställs vid styrelsemötet den 11 november.

Nya medlemmar

I september 2003 har VIS 164 betalande medlemmar

Sedan förra redovisningen i december 2002 har det tillkommit ytterligare nio nya medlemmar nämligen:

Skellefteå Stadsbibliotek, c/o Christina Björck, Box 703, 931 27 Skellefteå

Skellefteå AIK, Friidrott, Mullbergsvägen 11 B, 931 37 Umeå

Gerd Andersson, Högströmsgatan 4, 931 33 Skellefteå

Erling Edvinsson, Linodlarvägen 4, 904 40 Umeå

Björn Eriksson, Nydalavägen 20 B, 953 39 Umeå

Gunnar Eriksson, Kronoskogsvägen 17, 903 61 Umeå

Einar Forslund, Genvägen 14, 934 31 Kåge

Eva Olofsson, Hyggesvägen 19 A, 903 46 Umeå

Allan Olsson, Hyttgatan 11 A, 811 30 Sandviken

Adressändring

Birgit Haglund, Öbackavägen 16 O, 903 33 Umeå

Rolf Hägglund, Aprikosgatan 19 A, 905 60 Hässelby

Arne Åhman, Olof Palmes gata 3, 903 23 Umeå

Avliden

Evald Löwenbeck, Norrbölegatan 42, 931 40 Skellefteå

Idrottsutställningen ”Guldglans” i Umeå

Den 17 september invigdes två nya montrar i idrottsutställningen ”Guldglans” i Gammliahallen (f.d. Sporthallen), Umeå, dels en monter med skidvärldsmästaren Per Elofsson och dels en monter med innebandyvärldsmästarna Gustaf Forsberg och Peter Boden.

RF 100 år

RF:s Jubileumsutställning ”Idrottsliv – om kassören, tränaren och chauffören” invigdes under trevliga former på Västerbottens museum i Umeå söndagen den 31 augusti. Denna imponerande utställning är i Umeå fram till den 12 oktober.

Minnesplattan som bekräftar att Gammliaområdet i Umeå av RF utsetts till en av Sveriges 100 mest intressanta idrottsanläggningar ägde rum söndagen den 7 september. Samtidigt ägde en ceremoni rum vid Ingemarbacken i Tärna, medan kugelbanan på Norrbyskärs får vänta på sin platta i avvaktan på klarläggande av ägandeskapet.

Årsmötet

VIS hade sitt 15:e årsmöte tisdagen den 25 mars 2003 i tidningen Norra Västerbottens lokaler, Skellefteå med 28 personer närvarande. Bengt Forsman var årsmötesordförande och Lennart Jonsson sekreterare. Årsberättelsen för 2002 godkändes, resultat- och balansräkning fastställdes och revisorernas förslag om ansvarsfrihet för styrelsen antogs. Under mötet väcktes frågan om VIS genom en "föryngringskampanj" skulle försöka öka sitt medlemsantal.

Den nya styrelsen

Efter årsmötet har styrelsen och valberedningen följande sammansättning:

Ordförande

Bengt Forsman, Umeå (omval på ett år)

Vice ordförande

Ivar Söderlind, Umeå (omval på två år)

Sekreterare

Lennart Jonsson, Hörnefors (omval på två år)

Kassör

Erik Svensson, Umeå (ett år kvar på mandattiden)

Övriga ledamöter

Leif Hellgren, Skellefteå (omval på två år)

Henry Lövbom, Umeå (nyval på två år efter Harald Larsson)

Birgit Haglund, Umeå (ett år kvar på mandattiden)

Lars Öster, Jörn (ett år kvar på mandattiden)

Peter Möllersvärd, Umeå (ett år kvar på mandattiden)

Valberedning

Sven Rönmark, Umeå (sammankallande, omval)

Sam Ersson, Åsele (omval)

Ingrid Lundberg, Umeå (omval)

Jarl Svensson, Skellefteå (nyval efter Allan Boström)

Medlemsavgifter

Vid årsmötet beslutades om oförändrade medlemsavgifter enligt följande:

Enskilda personer = 100kr

Förbund och organisationer = 250kr

Idrottsföreningar = 150kr

**BLI VIS-MEDLEM! Sätt in 100kr
på pg 38 98 30 - 1.**

STYRELSEN

Annons ur Westerbottens-Kuriren från 1901

Stjärnor i RÅVÄRVSSET

"Lilla landskampen" i norr

Sedan 1930 har en "liten landskamp" i fotboll utökats i nordligaste Sverige och Norge, naturligtvis med undantag för krigsåren. Hur jämnt det varit mellan Nordnorge och Nordverige (Norrbotten-Västerbotten) vid dessa matcher, som spelats omväxlande i Boden, Luleå och Umeå samt Narvik, Tromsø och Bodø, framgår av följande matchlista, med Nordveriges siffror först:

1930 i Boden 2-1, 1931 i Narvik 2-3, 1932 i Umeå 4-3, i Tromsø 1-2, 1934 i Luleå 0-1, 1935 i Narvik 4-3, 1936 i Umeå 2-4, 1937 i Bodø 2-4, 1938 i Boden 2-2, 1939 i Narvik 2-2, och i år i Boden 5-4. Sveriges leder med 4 segrar mot 5, målkvoten 25-28. I samtliga matcher har Sv. Fotbollförbundet varit representerad av tävlingsledaren C. A. Ledin, Stockholm.

DET NORDSVENSKA LAGET

som vann årets match i Boden be vi härmed i korthet få presentera.

Målvakt: Patrik Nilson, IFK Luleå, vaktade nu buren för 3:e gången mot NN, har spelat i landslaget ett halvårssin gånger. Suverän i Norrbotten i många år.

Torgil Ruhtström, IFK Holmsund. Började redan som 16-åring i IFK:s A-lag 1934 och spelade i föreningen tills han slutade 1950. Från början högerinner och sedan högerhalv. En av länets bästa spelare under 1940-talet med många länsmatcher på meritlistan. Under åren 1958-1964 var han lagledare i klubben, bl a för det lag som kvalade till allsvenskan 1962.

Högerback: Seth Olvesson, Vittjärva IK. Även känd skidåkare. Hård och stabil herre, som aldrig ger upp.

Västerback: Einar Olvesson, Vittjärva IK. Även till Seth. Mycket snabb, konditionsstark som alla vittjärvare. Bra på huvudet.

Högerhalvback: Torgil Ruhtström, IFK Holmsund. Finlinerad och lever högt på placering förmåga och blick för spelet.

Centerhalvback: G. Brännlund, Skellefteå AIF. "rera barnet", junior åttio, men dock Västerbottens bästa centerback.

Västerhalvback: Martin Eriksson, IFK Kalix, tidigare innerspelare i klubblaget. Teknisk och arbetsam. En mycket nyttig spelare.

Högerytter: Bertil Glad, Rönnskärs IF. Dribblar och sköter av rang, både hård och teknisk.

Högerinner: Göran Berg, Munksunda SK. En liten trollgubbe som i klubblaget är mycket nyttig ytterhalvback. Fin teknik och god blick för spelet.

Centerforward: Birger Wikström, Skellefteå AIF. Gjorde alla de fem svenska målen. Typisk s. k. måltjuv.

Västerinner: Sten Nygren, IFK Luleå. En av Luleås bästa forwardspelare, men litet ojämn. Bra skött sina "vackra" dagar.

Vänsterytter: Harald Rjiböen, Börfors IF. Debuterade som center i Västerbottens länslag mot Norrbotten och gjorde 4 mål. En snabb och målfarlig spelare.

Martin Lundström, IFK Umeå
vinner olympiskt guld på 18 km
1948

↑ Christer Lindwall,
Fritidsnämndens ordförande i
Umeå, inviger de två nya
montrarna i idrottsutställningen
"Guldglans" i Gamliahallen
Umeå den 17 september.
Montrarna tillägnas skidvärldsmästaren Per Elofsson och
innebandyvärlsmästarna
Gustaf Forsberg och Peter
Boden. De senare ses på
bilden längst ned. (Foton: Ivar
Söderlind)

↑ Martin Lundström och Erik Svensson
efter cafeträffen på Bio Abelli i Umeå den
16 september (Foto: Ivar Söderlind)

REKORD -MAGASINETS Idrottsalbum

Nr: 9 1948

MARTIN LUNDSTRÖM
IFK UMEÅ

I Norje väste Martin upp — en prima norrländsk stoss — och lärde sig från barndomen att på skidor ta sig fram. Hans ideal var Bekkessjöns landskapet Åke os, fi, och efter dem i spåret sågs han lika och studas.

I unga år på släggens bet för han, stöje mark och blev en kuggare att hoppa, stått över och stult. På vintersäsong till jobbet fick han skida varje dag, och denna träning gjorde att han kom i prima slag.

På DM vann han flera gånger — storrännare slag. I barndomen har SM-teknik skidårens lag, som individmål i SM stod ej tross hi, hur är han körde lyckade han aldrig ett hi.

För sågna är som Martin annat jobb fick pågå på. Till cykelägare kom han som Monark i löst. Men tröttnade att skidspettarbetet nu var slut, som Lundström via samma fins skidare som först.

Vid skidrensorna leker Martin alltid in sig som med dragspel, som leker sprida glädje omöns. Han spelar för konstnären så det är fröjd att köpa, och sedan går det alltid desto tillräck att köpa.

På 18 kilometer i 5:1 Martin blev suverän, medaljerna togs glansfullt av de vinn, alla tre. Och fröjd till målet stannade Martin in i kassen os änn, gav sedan i stället oss än som olympisk glans.